

10^e jaargang 1992

Jaarboekje

Stichting
Heemkunde
Ootmarsum

Grotestraat omstreeks 1920

De foto op de omslag laat de Grotestraat zien, komend vanaf de Oldenzaalsestraat/Almelosestraat.

Rechts is het pand te herkennen, waarin antiekhandel B. Tenniglo, J. Tenniglo en de familie J. Oude Nijhuis wonen. Verderop is de woning annex slagerij van B. Steinmeijer zichtbaar.

Links op de voorgrond, achter het hek staat de in 1894 gebouwde zuivelfabriek "Tubantia" van G. Oosterwijk. De fabriek werd in 1927 afgebroken toen aan de Oldenzaalsestraat de nieuwe zuivelfabriek "Nooit Gedacht" was gebouwd; op de plaats aan de Grotestraat woont nu B. Geerdink.

Daarnaast had timmerman Waarnink zijn werkplaats en daarna M. Johannink zijn reparatiebedrijf. Tenslotte vestigde H. Ossenvoort er zijn bakkerij, winkel en luchroom.

Links is pand Hulshof nog te zien. Schoenmaker H. Hulshof verkocht het in 1980, waarna hierin Apotheek Ootmarsum werd gevestigd. In 1992 kocht Grimberg dit pand.

JAARBOEKJE

STICHTING HEEMKUNDE OOTMARSUM
1992

Inhoudsopgave

	Pag.
Inhoud	2
Inleiding	3
Voorwoord	4
In memoriam J. Gerard	6
Jaarverslag	7
Bestuur en werkgroepen	14
Het woord is aan de werkgroepen	
* Werkgroep Geschiedenis I	15
* Werkgroep Geschiedenis II	16
* Werkgroep Dia-voorstellingen	16
* Natuurstudiegroep: De iep	17
* Vogelwerkgroep: Winterkoninkje	23
* Werkgroep Bibliotheek: Boekenlijst	25
* Werkgroep museummedewerkers/gidsen	26
* Werkgroep Dialect en Folklore	27
Een faillissement in Ootmarsum	28
Dokter Durville vertelt	30
Broadoetdeling	39
Boerderij Geerdink op 't Hams	41
Kerkplein	48
Onderwijs in Ootmarsum	54
Wie kent ze nog	59
'n Pröätke met Herman Keupink	60
Kroniek 1992	65

Gezegden en uitdrukkingen

Door dit jaarboekje verspreid treft u weer een aantal Twentse gezegden en uitdrukkingen aan.

Mocht u in het bezit zijn van dit soort gezegden, dan kunt u deze naar de redactie opsturen, zodat ze te zijner tijd geplaatst kunnen worden.

Misschien komt u er in de loop van het jaar wat tegen. Noteert u ze dan en stuur ze op.

Inleiding

Het tiende Jaarboekje Heemkunde, een tweede lustrum. Tien jaar lang is er getracht om door middel van dit Jaarboekje een indruk te geven van wat er aan activiteiten door de Stichting Heemkunde Ootmarsum wordt ontwikkeld. Alle werkgroepen hebben onder andere via het Jaarboekje tien jaar lang kunnen laten zien op welk terrein ze actief zijn. Door de resultaten van hun onderzoekswerkzaamheden te publiceren, leverde elke werkgroep een bijdrage aan de kennis van de rijke stadshistorie, aan de kennis van ons heem.

Daarnaast zorgden andere artikelen, waarbij interviews met een Ootmarsummer en rubrieken voor een grote variatie; hierdoor is het Jaarboekje voor een breed publiek aantrekkelijk.

We hopen ook in de komende jaren op deze wijze "uw" jaarboekje te mogen samenstellen en daarbij rekenen we natuurlijk ook weer op uw bijdrage.

*Harrie Oude Elberink
Ben Morshuis*

In memoriam J. Gerard

Op 19 mei 1992 overleed J. Gerard.

"Zijn tijd is opgegaan in eeuwigheid" staat er op het bidprentje. En even later: "Bij ons zal hij voortleven, mede door zijn veelzijdige belangstelling.....".

En die veelzijdige belangstelling heeft J. Gerard vele jaren lang in dienst gesteld van de Stichting Heemkunde, in dienst van Ootmarsum.

In 1960 kwam hij als opper-wachtmeester in Ootmarsum en zette zich meteen in voor de jeugd: een Judoclub en de Jeugd Natuurwacht waren het resultaat.

Met die laatste groep legde J. Gerard de basis voor de Stichting Heemkunde die hij in 1966 hielp oprichten en waarvan hij jaren bestuurslid was.

Zijn interesses waren veelvuldig en gevarieerd maar spitsten zich toe op de historie en de natuur.

Dankzij zijn speurzin, inzicht en vasthoudendheid is er veel voor het nageslacht vastgelegd.

In vele publikaties, waarin J. Gerard een groot aandeel heeft gehad, zal hij voortleven.

Langs deze weg willen we nog eens diegenen die hem het meest nabij waren en die hem het meeste zullen missen, van ons medeleven getuigen en sterkte toewensen.

*Namens de Stichting Heemkunde,
De Redactie*

Jaarverslag 1992

1. Bestuursvergaderingen

Het bestuur vergaderde elke maand in het Molenhuisje, behalve tijdens de vakantiemaanden.

2. Jaarvergadering

Deze vergadering werd in februari gehouden. De sekretaris was aftredend. Hij stelde zich weer herkiesbaar en werd met algemene stemmen herkozen

3. Werkgroepenvergadering.

Deze werd op 25 februari gehouden. Voor de pauze gaf elke werkgroep kort aan wat er het afgelopen jaar was gedaan en na de pauze verzorgde de werkgroep genealogie het programma. De heer J. Lucasen zette uiteen hoe men het beste een stamboomonderzoek kan beginnen. Het onderwerp boeide de aanwezigen duidelijk. Steeds meer mensen houden zich met dit onderwerp bezig.

4. Donateursavond

Op 10 december werd de jaarlijkse donateursavond gehouden. Voor deze avond had het bestuur de heer Fons Eysink uitgenodigd, beheerder bij het Staats Bos Beheer van o.a. het Springendal. Hij vertelde op boeiende wijze over de prachtige natuur in dit gebied en het toepassen van het juiste beheer. Hij verduidelijkte zijn lezing met schitterende dia's en de 73 aanwezigen genoten volop. Ook was er veel waardering voor zijn manier van aanpak met de aangrenzende boeren van de natuurgebieden, want een goede buur is beter dan een verre vriend.

5. Excursie

De excursie ging dit jaar naar het museumdorp Cloppenburg in Duitsland op zaterdag 26 september. Er hadden zich 53 personen opgege-

ven die allen konden genieten van de werkplaatsen en boerenhuisjes, die in de 16e tot de 19e eeuw hier in de buurt waren gebouwd. De twee gidsen vertelden duidelijk aan de 2 groepen waar alles stond en hoe het museum was ontstaan. Iedereen was zichtbaar tevreden mede door het stralende weer.

Op excursie naar Cloppenburg

6. Expositie

Vanaf Pasen hadden we de expositie over de Commanderie. Na 2 mei werd een gedeelte van de expositie opgeruimd en kwam er een andere bij: "Bekijk het van beide kanten". Deze expositie was tot stand gekomen door de samenwerking tussen 12 heemkundeverenigingen langs de grens met de Heimatverein Bentheim. Vele oude waardevolle klederdrachten konden bij mensen worden geleend voor de expositie. Toen bleek nog eens duidelijk dat er nog vele schitterende kledingstukken bij de mensen bewaard worden. De Ootmarsumse Boerendansers zorgden voor een gezellige sfeer bij de opening. Directeur van de VVV, de heer F. Sniijders verrichtte samen met wethouder de heer J. Hesselink de officiële opening. Tijdens de openingsdagen van mei tot 15 juni konden de bezoekers ook een dik boek kopen, waarin naast de 425 foto's verhalen stonden over de grens, religie, handel en taal. Ook

traditionele gebruiken rond huwelijksceremoniën, bruiloften en begrafenisplechtigheden worden er in beschreven.

7. Expositie prentbriefkaarten

Op zaterdag 19 december opende burgemeester J.M.J. Verbeeten de expositie "Ootmarsum in kaart gebracht". Verzamelaar Ben Morshuis stelde een gedeelte van zijn kaartencollectie ten toon voorzien van tekst. Kaarten met hetzelfde onderwerp, maar met wijzigingen waren bij elkaar gezet, zodat men een goed beeld kreeg hoe de situatie vroeger was geweest. Er kwamen in totaal 435 bezoekers naar deze tentoonstelling kijken.

Op 19 december werd door burgemeester J. Verbeeten de expositie "Ootmarsum in kaart gebracht" geopend.

8. Molenhuisje

Het College van B en W veroorzaakte grote paniek bij het bestuur door Fl. 3000,- huur te vragen (aanvankelijk zelfs Fl. 6000,-). Aangezien we ook al de kosten voor gas, water en licht en belastingen moesten betalen, was dit voor ons een onmogelijk opgave. De gemeenteraad stelde uiteindelijk een huur vast van Fl. 1000,-, waarin wij ons wel konden vinden. Het zal ingaan op 1 januari 1993, waardoor wij gelegenheid krijgen om het benodigde geld bijeen te krijgen.

Siepel-lik

*Steek je handen maar
flink uit je mouwen.
Blijf er daarbij gerust
op vertrouwen,
dat iedereen hier
de Heemkunde helpt
met plezier
om 't Molenhuis draai-
end te houden.*

De gemeente maakte ons met een forse huuraan-
slag aan het schrikken. Maar we kregen van vele
kanten steun (13-5-1992).

In 1992 hebben in totaal 5647 mensen het Molenhuisje bezocht, dat
van Pasen tot en met de herfstvakantie dagelijks geopend was van
14.00 - 17.00 uur.

Om meer naamsbekendheid te krijgen en meer donateurs voor onze
stichting, hebben we 1000 folders laten drukken en verspreiden door
de stad. De bedrijven werden aangeschreven en opgebeld voor extra
steun. Het resultaat van deze inzet t.o.v. de kosten viel enigszins tegen.
Tien bedrijven meldden zich aan voor steun en er kwamen 20 nieuwe
donateurs bij.

9. Stichting Heemkunde Twente/Oost-Salland

Op 1 januari 1993 kwam er een einde aan deze stichting, die zorgde
voor de expositie en het boek "Bekijk het van beide kanten". De exposi-
ties zijn afgelopen en het boek is nagenoeg uitverkocht. Door de finan-
ciële steun van vele bedrijven en de verkoop van de boeken, hebben
we het door ons gestorte geld in deze stichting weer terug gekregen en
bovendien 33 boeken ontvangen. Hiermee kwam een einde aan een
unieke samenwerking.

10. Bezittingen

De Heemkunde Ootmarsum heeft het afgelopen jaar een aantal bezit-
tingen van particulieren gekregen.

Mevr. B. Bloemen, Schiltstraat Ootmarsum schonk ons een toonbank.
De heer W. Stroot gaf ons 4 etalagepoppen om de klederdrachten ten

toon te stellen. De fam. Snoeyink uit Denekamp schonk ons een olie-
verfschilderij dat een mooi beeld geeft van de veemarkt aan het Kerk-
plein in de dertiger jaren. De heer Hassink uit Rossum schonk ons vier
oude biezen keukenstoelen. Mevr. M. Mulder-Kamphuis gaf ons een
prachtige serie boeken over de natuur. De fam. Budde verraste ons
met 46 originele documenten van 1775 - 1924. De Oudheidkamer
Twente heeft het in bewaring en wij hebben er een kopie van.

11. Dia-serie

Voor de inwoners en voor de bezoekers aan Ootmarsum vertoonden
we elke woensdagavond een dia-serie. Voor de pauze behandelden we
de geschiedenis van Ootmarsum en daarna de flora en fauna. Dit jaar
was er een kleine stijging te zien van het aantal bezoekers.
Ook voor een paar verenigingen werd deze serie vertoond.
Voor de personeelsvereniging van Almere werd een weekend-pro-
gramma verzorgd. Behalve de dia-serie maakten we met hen wandelin-
gen door de stad en door de omgeving. We bezochten bovendien het
Molenhuisje en het Openluchtmuseum Los Hoes.

11. Resumé

Het jaar 1992 was na het jubileumjaar zeker geen rustig jaar. Veel tijd
en aandacht werd geschonken aan de expositie en het boek "Bekijk het
van beide kanten". Na enkele moeilijke gesprekken met B en W over
de huur van het Molenhuisje leidde het uiteindelijk toch tot een aan-
vaardbaar compromis.

Er zijn gesprekken geweest over een blijvende tentoonstelling in het
Molenhuisje over de locale geschiedenis, maar de onzekerheid over
het voortbestaan van het Molenhuisje als museum van de Stichting
Heemkunde, hebben dit op een laag pitje gezet. We willen niets liever
dan investeren en vooruitdenken, maar dan moeten we meer zeker-
heid hebben over de toekomst. Hopelijk gebeurt dat in 1993. De laat-
ste hand werd gelegd aan een drietal boeken, die waarschijnlijk in
1993 worden uitgegeven: "Erve Vinke", "Parochiegeschiedenis van Oot-
marsum", "Geschiedenis van Ootmarsum voor de basisschool". We wer-
ken aan een expositie over "tabak" en over de "parochie". De toekomst
ziet er goed uit al hopen we wel meer enthousiaste donateurs in 1993
te kunnen verwelkomen.

J. Gerard

Op 19 mei 1992 is de heer *J. Gerard* overleden. Hij was in 1965 één van de initiatiefnemers voor de oprichting van de St. Heemkunde in mei 1966. Tot 1989 maakte hij deel uit van het bestuur.

H. Scholten

Op 31 december 1992 overleed op 82-jarige leeftijd de heer *Huub Scholten*. Ook hij maakte vanaf het begin deel uit van de Heemkunde. Hij was jarenlang de leider van de geschiedeniswerkgroep I. Als gemeentearchitect was hij zeer goed op de hoogte van wat er zich binnen de gemeente afspeelde. Hij kon beschikken over vele gegevens en daarvan heeft de Heemkunde dankbaar gebruik gemaakt.

Ootmarsum, maart 1992
Harrie Oude Elberink

BESTUUR EN WERKGROEPEN

In het voorjaar 1992 kenden het bestuur en de werkgroepen de volgende samenstelling. (Voor informatie over de Stichting Heemkunde in het algemeen en de werkgroepen in het bijzonder kunt u o.a. bij die personen terecht).

Samenstelling bestuur

<i>H.H. Geerdink</i>	<i>Anne Frankstraat 2</i>	<i>voorzitter</i>	<i>tel. 91606</i>
<i>H.F.J. Oude Elberink</i>	<i>Vasserweg 6</i>	<i>secretaris</i>	<i>tel. 92114</i>
<i>Mevr. J. van Zuilekom</i>	<i>Paaskampstegge 3</i>	<i>penningmeester</i>	<i>tel. 91994</i>
<i>H.A.G. Kouijzer</i>	<i>Almelosestraat 11</i>		<i>tel. 92101</i>
<i>Mevr. H. Scholten</i>	<i>Almelosestraat 71</i>		<i>tel. 91216</i>
<i>J.B. Lucassen</i>	<i>Westwal 31</i>		<i>tel. 92025</i>
<i>H.J. Eweg</i>	<i>Stobbenkamp 41</i>		<i>tel. 91609</i>
<i>A. van der Kolk</i>	<i>Walstraat 9</i>		<i>tel. 92628</i>
<i>Mevr. J. Olde Monnikhof</i>	<i>Villapark 21</i>		<i>tel. 92718</i>

Overzicht werkgroepen

<i>Naam</i>	<i>leider</i>	<i>Rapporteur</i>
<i>Gescheidenis I</i>	<i>H. Kouijzer</i>	<i>A. Greven</i>
<i>Gescheidenis II</i>	<i>H. Kamp</i>	<i>H. Kamp</i>
<i>Dia's draaien</i>	<i>H. Geerdink</i>	
<i>Natuurstudiegroep</i>	<i>R. Geerdink</i>	<i>M. Hunder</i>
<i>Vogelwerkgroep</i>	<i>A. Olde Hanter</i>	<i>G. Oude Vrielink</i>
<i>Dialekt en folklore</i>	<i>A. Baanstra</i>	<i>A. Baanstra</i>
<i>Bibliotheek/archief</i>	<i>H. Kouijzer</i>	
<i>Genealogie</i>	<i>J. Lucassen</i>	<i>J. Lucassen</i>
<i>Bundeling Oude Verhalen</i>	<i>A. Budde</i>	<i>A. Eweg</i>
<i>Archeologie</i>	<i>H. Eweg</i>	<i>H. Kouijzer</i>
<i>Schoolboekje</i>	<i>R. van Benthem</i>	<i>S. Meijberg</i>

Verslag Geschiedeniswerkgroep I

Allereerst willen wij hier het overlijden op 31 december 1992 memoreren van ons lid en oud werkgroep-leider Huub Scholten. Vanaf de oprichting van de werkgroep in de jaren zestig was hij een trouw lid en had hij een belangrijke inbreng.

Zijn kennis ten aanzien van het oude Ootmarsum en zijn inzicht in allerlei verhoudingen was zeer groot.

Ook buiten de werkgroep was hij bij allerlei historische werkzaamheden betrokken, in dit verband noemen wij zijn medewerking aan het tot stand komen van "het Verpondingsregister van Twente van 1601". Door hem werd het initiatief genomen tot een onderzoek naar het Erve Vinke door de werkgroep.

Helaas heeft hij de afronding van ons onderzoek niet meer mee mogen maken.

Wij zijn dankbaar voor zijn grote inbreng en de wijze waarop hij hier gestalte aan gaf.

Het nieuwe project waarmee in september gestart werd is een studie over het Vrederecht in Ootmarsum.

Dit gerecht werd in de Napoleontische tijd in 1811 ingesteld en zetelde in Ootmarsum in het oude stadhuis.

De eerste rechter in deze rechtbank was Wennemar Dröghoorn, die na zijn dood in 1813 werd opgevolgd door A.Gooszen.

Op 1 oktober 1838 werd het bij de invoering van de Nederlandse wetgeving opgeheven. Het Kantongerecht kwam nu in de plaats van het Vrederecht.

De zaken die in het algemeen door het Vrederecht behandeld werden, waren zowel vrijwillige en burgerlijke zaken als strafzaken; voor het laatste alleen de kleine overtredingen, waarbij het dan als Politiege-recht optrad.

Het archief van het Vrederecht Ootmarsum wordt bewaard in het Rijksarchief Overijssel te Zwolle.

Hoewel wij nog maar kort met het onderwerp bezig zijn, is nu reeds duidelijk dat het gerecht, ook ten aanzien van de bewoners van Ootmarsum niet zonder werk zat !

*Namens de werkgroep Geschiedenis I,
Henk Eweg*

Werkgroep Geschiedenis II

Het boek over "De Parochie-Geschiedenis van Ootmarsum" is zo goed als rond. We zijn nu druk bezig met de laatste correcties. De bedoeling is om het aan het einde van dit jaar te laten drukken. Op dit moment zijn we druk bezig gegevens te verzamelen over de gilden van Ootmarsum. Onze groep heeft gevoelig verlies geleden door het overlijden van Dhr. J. Gerard. Hij was de stimulator en vraagbaak van onze groep en we zullen hem dan ook missen.

Werkgroep Diavoorstellingen

Ook dit jaar hebben wij weer dia's gedraaid in de benedenzaal van 't Twents Ethoes. Dit jaar zat er een lichte stijging in van het aantal bezoekers.

In 1991 bezochten 245 personen onze dia-avonden; in 1992 waren dat er 316.

Dat de bezoekers geïnteresseerd waren in de geschiedenis van onze stad en ook graag iets meer wilden weten over de verschillende bloemen en planten in en om Ootmarsum, was af te leiden uit de verschillende vragen, die in de pauze gesteld werden.

De werkgroep heeft nu 6 medewerkers, dat zijn er niet te veel, zodat we een paar extra leden best kunnen gebruiken.

Verslag Natuurstudiegroep

Naast de mooie excursies o.l.v. J. Westrik van het staatsbosbeheer naar het Asbroek en Punthuizen bij Denekamp, zijn er enkele mooie natuurgebieden die we jaarlijks bezoeken.

Zoals: de oevers van het Almelo-Nordhorn kanaal en de Dinkel, het Springendal en de Vasserheide.

Deze gebieden zijn voor iedereen vrij toegankelijk.

Doordat de groep alles opschrijft, wanneer, waar en welk plantje men heeft gevonden en alles bijhoudt op streeplijsten, weet men wat je kunt verwachten in een bepaald gebied.

Zo ook op een mooie voorjaarexcursie naar de Dinkel bij Denekamp. Naast de mooie soorten, zoals muskuskruid, speenkruid, witte bosanemonen en de salomonszegel zouden we ook de schedegeelster, een heel klein, zeer zeldzaam plantje (lijkend op een polletje bieslook) kunnen vinden.

Op de werkavonden zijn we bezig alles over bomen, struiken, planten en paddestoelen in het maandblad "Grasduinen" te inventariseren.

Verder zijn we ook dit jaar weer bezig geweest met het onderhoud van het weilte bij het Appellaantje.

Maria Hunder

Waarom geen olmen in onze omgeving?

Iep of Olm

De iep is een boom die vroeger in heel West-Europa sterk het karakter van het landschap aangaf. Een boomsoort die het voornamelijk goed doet in de kuststreek en op de Waddeneilanden. Het is een boom die van natte voeten, harde zilte zeewind houdt en ook tegen een beetje luchtverontreiniging kan. Het zal duidelijk zijn dat men in deze streken extra zuinig is op de iep. Het liedje "De uil zat in de ol-

men, bij het vallen van de nacht". Wekt de indruk dat het een boom is die we overal kunnen aantreffen. We kijken de boeken na:

Iep, een snelgroeïende boom (tot 40 meter) die weinig gevoelig is voor luchtverontreiniging. Prima, denken we dan, een sterke boom dus die zal deze tijd met al onze smerige lucht wel overleven. Niets is minder waar.

Staan er in Ootmarsum iepen? Nee, buiten de in onze tuinen voorkomende gecultiveerde, veredelde soorten en de mooie Goudiep, niet. Vroeger wel! In verslagen van gemeenteraadsvergaderingen in 1936/1937 kunt U lezen dat men de

noodzaak betreurt, van het moeten kappen van de 20 mooie iepen op het Kerkplein. Hun kruin kwam ver boven het dak van de kerk uit. Zie ook de foto in het jaarboekje 1988, waarop houthakkers de door de iepenziekte aangetaste bomen kappen.

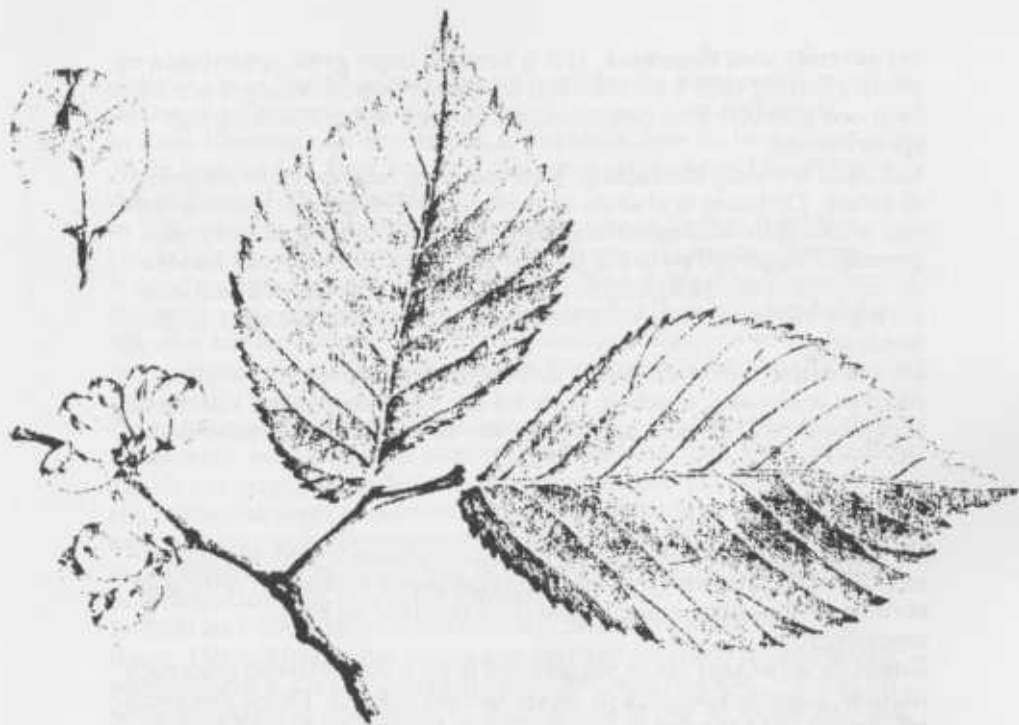
Volgens de heer G. Olde Meule, vroeger gemeente-ambtenaar, hebben er enkele gewone of Hollandse iepen gestaan in het Molenbeekdal. Deze zijn ongeveer 25 jaar geleden gekapt, vanwege hun ouderdom. Hij weet dit secuur omdat hij vanaf 1977 elk jaar de opdracht krijgt om de iepen in Ootmarsum te controleren op de iepenziekte. "Dat was voor ons altijd gemakkelijk want er stonden hier geen iepen meer". Was zijn commentaar. Straks meer over de iepenziekte.

De iep

Beschrijving van de iep

De iep of olm hoort tot het plantengeslacht Ulmaceae. Het zijn bomen of heesters. Met 18 soorten, waarvan er ongeveer 9 soorten in West-Europa voorkomen. De bladeren hebben een min of meer scheve bladvoet; zie afbeelding op de pagina hiernaast. De bloemen, die voor de bladeren aan de voorjarige twijgen komen, hebben geen afzonderlijke

kelk en kroon, maar een enkelvoudig bloemdek; bij de in ons land voorkomende soorten zijn ze tweeslachtig. De stamper met 2 stempels (vrl), ontwikkelt zich in de regel eerder dan de 4 tot 10 meeldraden (mnl). Dit verschijnsel is duidelijk om zelfbestuiving tegen te gaan. Bestuiving vindt plaats door de wind. De vrucht is een gevleugeld nootje en wordt ook door de wind verspreid.

De *Ulmus campestris*; wilde- of veldiep, komt in Nederland veel voor in zijn uiteenlopende vormen, zoals kurkiep, bonte iep, en de monumentale of duiniep. In tuinen ziet men ook de bergiep. Bastaard van veld- en bergiep is de *Ulmus Hollandica* of de gewone Hollandse iep, die men vroeger algemeen langs de wegen zag. De iep stelt hoge eisen aan de grond; vruchtbaar en vochtig. Hij verdraagt geen schaduw wel wind; is dus niet geschikt als bosboom.

Toepassingen

Iepehout is zwaar, taai hout, dat niet is te splijten of krom trekt en zeer moeilijk droogt. Het is zeer duurzaam, als het steeds onder water is en dus geschikt voor het maken van boten, bruggen, heipalen, havenhoofden, lekdorpels, doodskisten en allerlei ruw timmerwerk. Ook wordt

het gebruikt voor draaiwerk. Het is bestand tegen grote spanningen en wordt gebruikt voor katrolblokken en waterpompen. Vroeger werd het hout ook gebruikt door wagenmakers en voor de betimmering van spoorwagens.

Het zaad is weinig kiemachtig. Voortplanting ontstaat door aflegging of enting. De boom is al sinds de oudheid in trek om zijn geneeskrachtige werking: de binnenbast en de bladeren. De bast werd aan repen gesneden, opgerold en in het donker gedroogd. De bladeren hadden de reputatie zwartgalligheid te genezen; de wortels hielpen naar men zei tegen kaalheid; Het vocht uit de gallen werd gebruikt voor oogbehandeling.

De kruidenarts gebruikt vooral de bast en de bladeren. De werking daarvan is niet zeer krachtig, maar bij een juiste toepassing kunnen ze zeer waardevol zijn voor het behoud van schoonheid en gezondheid.

Iepeziekte

De iepenziekte is de vooral bij de iepen voorkomende dodelijk schimmelziekte, die het transport van voedingssappen verhindert door gommvorming in de vaten; overgebracht door de grote en kleine iepespintkever.

Zowel de verwekker als de verspreider is door Nederlandse geleerden ontdekt. Engelsen noemen de ziekte hierom ook wel "Dutch elm disease". Sedert 1917 worden de iepen in West-Europa geteisterd door de iepenziekte.

De cyclus van de iepenziekte

Door schimmelaantasting raken de houtvaten van de iep verstopt. De twijgen sterven af en de schimmel kan zich verder verspreiden. De boom verzwakt en sterft. In dit stadium krijgen de kleine en grote iepespintkever vrij spel. Ze vreten zich door de bast en leggen de eieren. De larve ontwikkelt zich tot kever en deze vliegt (met schimmel) naar de gezonde iep om in de oksels van de twijgen de bast weg te vreten, zodat de schimmelaantasting opnieuw kan beginnen. Daarmee is de cyclus gesloten.

Bestrijding van de iepenziekte

Vanaf 1977 wordt er een landelijk bestrijdings-campagne gehouden met als doel bescherming van de gezonde iepen en ruimte maken voor de veredelde soorten. Elke gemeente in heel Nederland, met uitzonde-

ring van die in Zuid-Limburg, moest jaarlijks zijn iepen nakijken op de ziekte; zieke exemplaren moesten worden gerooid en verbrand. In Zuid-Limburg was de toestand al hopeloos door de besmetting vanuit de buurlanden. Hier kon men niet meer spreken van bescherming van de gezonde exemplaren.

In 1985 werd er ook vanwege de bezuiniging een andere regel van kracht. Er werd ruwweg een scheidingslijn getrokken van Zeeuws-Vlaanderen tot aan Groningen. De West-Noord-West kant van deze lijn werd nog gecontroleerd. In dit deel van het land is de iep belangrijk voor het landschap. Door zijn goede eigenschappen zorgt de mooie iep vooral in Zeeland en op de Waddeneilanden voor het landschappelijk karakter.

De rest van ons land kan relatief gemakkelijk andere, mooie soorten aanplanten, omdat daar de omstandigheden beter zijn. De doelstelling van de campagne verandert: niet alleen opruimen van zieke exemplaren, maar ook meer preventief werk. De conditie voor de gezonde bomen verbeteren, juiste snoeimethode, het behandelen van wonden en aantastingen, het bemesten van de boom en tijdige verjonging van het bomenbestand met veredelde soorten.

In 1990 leek het probleem beheersbaar, het infectie-niveau was gedaald. Het ministerie liet het nu aan derden (provincie, gemeente en particulieren o.a. waterschappen) over. Dit ging dus mis. Volgens de plantenziekte-kundige dienst in Wageningen breidt de ziekte zich nog steeds uit. Op dit moment is er een "iepeziekte-beraad" in Amsterdam. Een samenwerkingsorgaan waaraan verschillende betrokken instanties meewerken met als stelling: concrete actie is noodzakelijk!

Goudiep *Ulmus carpinifolia* Wredei

Komt wel in onze omgeving voor.

Bij de kwekerij kunt U kiezen uit verschillende soorten. Hoog- en laagstam. Het is een prachtige boom met lichtgevende bladeren. U ziet ze steeds meer in de tuinen. Opvallend is dat deze soort zeer gevoelig is voor de iepeziekte.

Het is overbodig te stellen dat goede voorlichting over verzorging, snoeimethode, bemesting en wat te doen bij een eventuele zieke bomen, essentieel is. Zeker niet ongeschild als brandhout opslaan, want dat zou een goede broedkamer zijn voor de iepe-spintkever.

Maria Hunder

Geraadpleegde bronnen

Maandblad Grasduinen
Jaarboekje Stichting Heemkunde
Bomen en struiken van Europa

Gids voor geneeskrachtige planten
Winkler Prins algemene encyclopaedie
Geïllustreerde Flora van Nederland
Nederlandse oecologische Flore
Wilde planten en hun relaties

Jaargang 1982
Ootmarsum 1988
Oleg Potunin
Zomer en Keunig boeken B.v. - Wageningen
Reader's Digest
S.S. Hoogterp
E. Heimans, H.W. Heinsius, Jac.P. Thijsse

drs. E.J. Weeda, R. Westra, Ch. Westra, T. Westra

Winterkoning

(Troglodytes troglodytes)

Wie in zijn tuin niet alleen van bloemen en planten weet te genieten, maar ook oog heeft voor onze gevederde vrienden, kan gemiddeld 10 tot 15 vogelsoorten waarnemen. Een van de leukste bezoekers zal dan zeker het winterkoninkje zijn. Hoewel dit vogeltje slechts 9,5 cm groot is en voorzien van een roestbruin, dwarsgestreept verenkleed, is het vaak zeer nadrukkelijk aanwezig. Met zijn typisch rechtop staand staartje beweegt het zich als een muis door de tuin. Het scharrelt het liefst onder dicht struikgewas en langs randen van borders en muren. Ook in de nabijheid van een wat dicht begroeide vijver voelt het vogeltje zich zeer op zijn gemak.

Wanneer we het geduld kunnen opbrengen om het winterkoninkje een tijdlang te volgen, zal het ons in een mum van tijd de mooiste plekjes van de tuin laten zien. Vanuit de coniferenhaag meldt "Klein Jantje", zoals hij ook wel wordt genoemd, zich met een luid "zek - zek" en een rollend "tserrrr". Voorzichtig komt het te voorschijn en hupt wat zenuwachtig rond in de onderste regionen van de begroeiing. Plotseling wipt het beestje omhoog en gaat op het hengsel van een bloemengieter zitten, die achteloos aan de rand van een border staat. Ietwat schielijk steekt hij het terras over, nadat hij eerst nog op de leuning van een tuinstoel een luid schetterend lied ten gehore heeft gebracht. Dan brengt hij een bezoek aan de vijver, op zoek naar een rups of een slak. Het is zelfs mogelijk dat U het winterkoninkje kunt betrappen op het stelen van een goudvisje. Na wat uit de vijver gedronken te hebben en het snoepen van een aantal bladluizen, begeeft de winterkoning zich naar de clematis die zich rond de pergola omhoog heeft geslingerd. Hier bevindt zich een van de vele kogelvormige nestjes die het winterkoningsmannetje in zijn territorium heeft gebouwd. Als nestmateriaal gebruikt hij gras, mos en dode bladeren. Vlak voor het nestje gaat hij op een takje zitten en begint opnieuw zijn luid schetterend lied te zin-

Het winterkoninkje, een graag geziene gast in onze tuin.

gen. Hiermee probeert hij, vooral 's morgensvroeg een vrouwtje te lokken. Het vrouwtje zal uiteindelijk een keuze maken uit het ruime aanbod van nesten, die door het mannetje gemaakt zijn. Zo bevindt zich een nestje tussen de haardblokken in het houtloodsje en er zit er ook een in een gat in de muur van het oude schuurtje. Ook in het nestkastje dat aan de voorzijde half open is en dat een beetje verscholen aan de boom hangt, heeft hij er een gemaakt. Ik heb zelfs een foto gezien van een nest dat een winterkoning had gemaakt in een oude werkbroek die ergens onder een afdak hing. Als het vrouwtje half april, begin mei, de echtelijke woning heeft uitgekozen, bekleedt ze zelf de binnenkant met veertjes en haar en legt ze 5 tot 8 witte, fijn roodgespikkelde eitjes. Ze broedt ze in haar eentje uit in ongeveer 14 dagen, waarna ze de jongen aanvankelijk zelf en wat later met behulp van het mannetje, voedt met insecten, spinnen en slakken. In juni of juli broedt het paartje meestal nog een keer. Erg opmerkelijk is dan dat de jongen van het eerste broedsel helpen bij het verzorgen van het tweede stel nakomelingen. Als het voedselaanbod in een bepaald jaar erg goed is, wil het mannetje nog wel eens proberen een tweede, of zelfs een derde vrouwtje binnen zijn territorium te lokken.

Voor huisvesting heeft hij immers al volop gezorgd. Nesten waarin niet wordt gebroed, gebruikt de winterkoning als slaappleats. Het winterkoninkje is in ons gebied een echte standvogel. Veel vogels trekken in de winter echter wel naar de bossen, waar ze zich het liefst vestigen in de nabijheid van een beek. 's Winters wanneer er sneeuw ligt maakt de winterkoning, in tegenstelling met zijn naam, erg moeilijke tijden door. Dit komt vooral, omdat hij zijn voedsel voornamelijk op de grond moet zoeken. Tijdens zeer (streng) winters kan wel zo'n 25% van de populatie sneuvelen. Erg dankbaar zijn de winterkoninkjes voor een sneeuwvrij plekje op de grond onder de heg, struik of een afdakje van dennetakken, waarop dan stukjes cake, broodkruimels of geraspte kaas wordt gestrooid. Ons winterkoninkje is het enige Europese lid van de familie met de moeilijke latijnse naam *Troglodytidae*. Gelukkig zijn wij Twentenaren wat eenvoudiger in onze naamgeving en noemen wij dit schitterende vogeltje Klein Jantje of Nettelkoninkje of Kroeten. (troglodytes = holbewoner).

Hans Bolscher

Werkgroep Bibliotheek

In 1992 is er intensief gebruik gemaakt van onze bibliotheek en het archief is door menig een met succes geraadpleegd.

De jaarboekjes van de zusterverenigingen van 1992 uit Denekamp, Vasse, Reutum, Weerselo, Langeveen en Haaksbergen hebben we ontvangen.

Het boekenbestand is met 13 toegenomen in het afgelopen jaar. In totaal hebben we nu 499 boeken. Voor het archief geldt dit voor 15 nummers tot en met 165.

Aanvulling boekenlijst

No.	Titel	Schrijver	Rubriek
487	Niet klagen maar dragen	Gort en Kuipers	G2
488	Neede 800	Hist. Kring Neede	G3
489	Huis Singraven	Gievers en Mooiweer	G2
490	Bekijk het van beide kanten	St. Heemkunde Twente O-Salland	G2
491	Honderd jaar parochie Tilligte	H. Asma	G2
492	Encyclopedie van Namen	A. Huizinga	Dv
493	Het namenboek	A. v.d. Plank	Dv
494	De krentenwegge	J. Jobbe - v. Putten	G2
495	Brand en Brandweer in Ootmarsum	B. Morshuis	G1
496	Ach Lieve Tijd	Uitgever Waanders	G2
497	Boerderijen in Twente	H. Hagens	G2
498	Gesch. v.d. Parochiekerk		
	H.H. Simon en Judas	J. Wegdam	G1
499	Kuieren langs de grens	Heemkunde Denekamp	G2

Verklaring van de rubrieken:

G1 = Geschiedenis van Ootmarsum

G2 = Geschiedenis Ootmarsum en algemeen

G3 = Geschiedenis algemeen

Dv = Diversen

Verslag werkgroep museummedewerkers/gidsen

Het was dit jaar prettig werken in het Molenhuisje. We hadden drie verschillende exposities, dus drie keer een totaal verschillende inrichting van het gebouw. Afwisseling genoeg; ook het contact met de bezoekers werd niet zo saai (een gevaar dat we lopen als we vaak dezelfde toelichting moeten geven bij een expositie). De expositie "De Commanderie in beeld", van 1 januari tot 20 april, trok nog 460 bezoekers. De reizende expositie "Van beide kanten bekeken", van 2 mei - 15 juni trok 1517 bezoekers. Van 19 juni - 19 december weer "De Commanderie in beeld", 3226 bezoekers. Van 19 december - 3 januari '93 tenslotte "Ootmarsum in kaart gebracht", 435 bezoekers. Het totaal in 1992 was 5638 bezoekers. Dit was minder dan het vorig jaar (7.188 bezoekers, het totaal sinds de opening in 1990 was toen 10.509). Maar toen hadden we ook de publiekstrekker "Commanderie in beeld", waarmee we veel publiciteit hebben gehaald.

Er was wel enige zorg of de Ootmarsumse bevolking belangstelling had voor drie exposities in één jaar, het zou teveel van het goede kunnen zijn. Het bleek erg mee te vallen: een behoorlijk aantal mensen kwam graag eens terug voor een expositie over een totaal nieuw onderwerp, en er kwamen nog steeds veel plaats- en streekgenoten die ons nooit eerder hadden bezocht. Bepaalde dagen trokken zoals altijd veel bezoekers, zoals de Nationale Monumentendag en de feestdagen (100-180 bezoekers). Heel leuk was dit jaar de zondag na de uitzending van het toeristische programma "Land in zicht" (AVRO) over Ootmarsum. Er werden enkele spannende verhalen verfilmd, die zich rondom onze Commanderie hebben afgespeeld! Men verwees ook naar het Molenhuisje en de Commanderie.

We hebben dit jaar, na een aantal jaren van uitproberen, geconcludeerd dat het bezoek van november tot maart (uitgezonderd de kerstvakantie) niet noemenswaard is, vandaar dat we nu in die periode gesloten zijn.

Rapporteur C. Klaas

Werkgroep Dialect en Folkore

Herinneringen uit de 20-er en 30-er jaren - deel 1

De iesbaan in t Aogeler Brook.

In t Aogeler Brook in Lutken Aogel was aait ne mooie iesbaan. Ne grote vlakke stun mangs kats onder water en dan wör hier völ schaatst en dan koj riedn tot de Konjer, een cafe in de Pruus, kot bie t klooster Frenswegen.

Op nen dag kon et ies holln en iesclub Lutken Aogel was op ericht. Groot en Lutken Aogel haddn vrij entree, mer boetenstaonders betaaln twintig cèent intree. Nao een paar dage kwam d'r nen wedstried en ieder jaor wolln ze wa twee wedstriedn oetschrieven.

Ieder jaor was enen Scherphof oet Oatmössche den besten rieder en nog wal op schoonrieders. Volgens Lutken Aogel mus daor n maol verandering in kommn en dat mos good oaverlegd woddn. t Wör nen wedstried "op lange afstand", wat betekende tien rondn. Dat gung an en tot de zeuvende rond lag Scherphof veur, mer met de achtste ronde reed d'n groten Loaman hem veurbie tot groten bliedschop van Lutken Aogel. Een groot hoera gung op en.....Scherphof har verleurn, wat em nog lang heugde. Völle jaorn later, in t bejaordenhoes kwam et d'r oet, dat e et nog nich verkroppn kon.

Nog nen wedstried veur oldere leu boaven de 55 jaor op de kromme smidsschaatsten. Bekende rieders deun met. Daor haj t olde Naodorp, t olde Berghoes, de Putte, Schrievers Josef, Schotgraats nich te vergettn, Stevelinks Gerrad en Schepers Jans. Den lesten hef et wunn en kreeg daorveur twee liter voezel. Met zien alln hebt ze t op e drunkn en t smaakn zo good, dat ze d'r nog een liter bie kocht hebt en ze kwamen dan oak mooi teut weer in hoese.

Naar gegevens van G. Frommink

Een faillissement in Ootmarsum

*Korte samenvatting van de inhoud van de acte dd. 19 mei 1842.
(Copieën geschonken aan Stichting Heemkunde door Mevrouw T. v.d.
Riet-Hesselink te Albergen).*

In mei 1842 behandelde de Arrondissementsrechtbank te Almelo en het Kantongerecht te Ootmarsum het faillissement van de koopman Bernard Schröder, wonende aan de Marktstraat Nr. 93 te Ootmarsum. Hij had dit pand in juli 1924 van de weduwe E. van Laar gekocht. (De Schröders waren in die tijd ook in Neuenhaus en Nordhorn als textielhandelaren bekend).

In dit jaar trouwde hij met Elisabeth Catharina Reinders te Ootmarsum. Er werd een huwelijkscontract gesloten.

In het genoemde pand dreef hij een textielzaak; een winkel met een raam, dat uitzag op de Markt. In een achterkamertje van het huis woonde in 1842 Aleida Gesina Luken.

Schröder bezat in 1842 meerdere huizen.

In Ootmarsum had hij het huis en erf, sectie A, kadastraalnummer 713 (voormalig winkelpand Brons, nu ABN) en het huis en erf, sectie A, kadastraalnummer 1023 en een tuin, sectie A, kadastraalnummer 1022. Ook in Enschede was hij eigenaar van 4 woningen.

Alle onroerende goederen werden in het faillissement betrokken. Met het toezicht op de bewaring van de roerende goederen (inhoud winkel en de totale inboedel van het woonhuis) werd door de kantonrechter te Ootmarsum, J.C. van Ferney, benoemd Gerrit van Tubbergh, zonder beroep.

Als getuigen bij het inventariseren en opmaken van de boedelbeschrijving werden benoemd Frederik Boerrigter en Albertus Hofte, beiden timmerman.

De inventaris van de winkel bestond uit allerlei textiel, zoals baai, blauw linnen, canefas, bombazijn enz, maar ook o.a. mutsen en slaapmutsen.

De lijst geeft een nauwkeurig inzicht wat er gedragen en verkocht werd met de prijzen er achter vermeld.

De acte is ook interessant voor degene, die wil weten met welk meubilair en keuken-uitrusting een winkelierswoning omstreeks 1842 was ingericht. De grootte en indeling kan ook uit de acte worden afgeleid. Het pakket met copieën is beslist de moeite waard en ons archief is hiermede zeker verrijkt!

Ootmarsum, 24 augustus 1992
Henk Eweg

Perceel 713, pand Brons aan de markt

Dokter Durville vertelt...

Enige facetten van de situatie in de gezondheidszorg in de 50-er en 60-er jaren te Ootmarsum en omgeving.

Mijn vestiging in Ootmarsum kwam onder hoge patronage van de Pinkstergeest tot stand.
Dat gevoel heb ik tenminste altijd gehad.

Het liep op het eind van mijn diensttijd. Ook toen waren er meer praktijkzoekende artsen dan er huispraktijken voorhanden waren.
Het was dus aangewezen om al bijtijds eens om je heen te kijken en zo kwamen achtereenvolgens De Cocksdorp op Texel, Ospel in de Peel, Bornerbroek en in Almelo de wijk rond de Ootmarsumsestraat in het vizier.

Overal contacten leggen en besprekingen houden.

Vermoeid en een beetje leeg van alle spanning en getrek, besloten mijn toen alleen nog maar wettige vrouw en ik met de Pinksterdagen van 1956 even alles van ons af te zetten en een paar rustige dagen in haar ouderlijk huis in Overveen door te brengen.

Dat ging goed tot na het ontbijt op die prachtige zonnige Pinksterzondag in mei, toen de telefoon ging en de heer Mulder uit Oldenzaal, zaakwaarnemer van de familie Wortelboer, ons uitnodigde om te komen praten over praktijkovername van de op 8 mei overleden dokter Wortelboer.

Nee, we zouden meteen maar de eerste trein nemen.

Toen we 's avonds opgewonden thuis kwamen, konden we de razend benieuwde familie meedelen, dat we een praktijk hadden, een huis en een beer van een schuld.

Van toen af aan raakte alles in een stroomversnelling.

Op woensdag 25 mei arriveerde ik per trein uit mijn dienstplaats Apeldoorn in Almelo, waar Ben en Gerard Wortelboer mij aan het station opwachtten en mij in snelle vaart naar Ootmarsum reden.

Even een hand en een kopje thee bij mevrouw Wortelboer en dan meteen de praktijk in, overal bezoeken afleggen en je gezicht laten zien.

De praktijk was wel zolang waargenomen door dokter Booyink uit Vasse en dokter Geeling uit Groningen, maar te lang was onduidelijk gebleven wie werkelijk zou opvolgen.

Ootmarsum

Hoe trof ik Ootmarsum aan en hoe zag het cruit?

Eigenlijk een beetje boers, stil Twents plattelandstadje. Enige jaren eerder, tijdens een logeerpartij in Hengelo bij een nichtje van dokter Wortelboer, getrouwd met mijn goede vriend, notaris Feijen, was ik al eens, bij één van mijn lange fietstochten, via Denekamp en Tillige in Ootmarsum aangekomen.

Ik had op de kaart van Twente van die aantrekkelijke namen gezien, als Oud-Ootmarsum en Springendal en ook de Hooijdijk, die lange weg pal langs de Duitse grens, intrigeerde me.

Maar alvorens de Laagsestraat in te slaan, besloot ik even door het stadje te fietsen.

Dokter Durville en vier kinderen naast zijn woning aan de Almelosestraat. Achter: de voormalige kazerne, nu hotel Het Wapen van Ootmarsum. Vele jaren stond rechts in het weilandje die bruin-rode auto van W. Silderhuis.

Mevrouw Durville op de markt. Achter v.l.n.r. : Brons, o.a. fam. Smit en groentezaak Olde Daalhuis.

Mijn mond viel open van verbazing, ik was verrukt over zo'n klein, echt stadje, fietste door de Grotestraat met zijn boerderij-achtige huizen en keerde op de driesprong bij hotel Vos weer om. Geen idee dat ik daar een groot deel van mijn leven zou gaan doorbrengen.

De Hooidijk bleek een zandweg te zijn met karrespoor en met het fietspad links. Bij de brandtoren begon een verhard gedeelte met hobbelige, onregelmatig liggende klinkertjes, langzaam afdalend naar Vasse. Ik genoot.

Medische voorziening

Hoe was het met de medische voorziening in Ootmarsum gesteld? Eén van de eerste dingen die diende te geschieden was natuurlijk de kennismaking met de andere arts in Ootmarsum, dokter Barenbrug, wonende in een statig huis in de Schiltstraat en sinds zes jaar aldaar werkzaam.

Het werd mij duidelijk dat de samenwerking tussen beide Ootmarsumse artsen tot dusver niet optimaal was verlopen. Vanaf het eerste moment boezemden wij elkaar vertrouwen in en dat is het begin

geweest van een goede relatie tussen ons, die altijd gebleven is en die zowel ons als beide praktijken ten goede is gekomen.

Huisartsenwerk is vooral werk aan de basis. Later zou dat het eerste echelon genoemd worden.

Het tweede echelon bestond dan uit de specialisten en de algemene ziekenhuizen, waarheen je verwees als de mogelijkheden tot onderzoek en diagnostiek thuis niet toereikend waren. Het dichtstbijzijnde ziekenhuis was natuurlijk het ziekenhuis in Oldenzaal, het oude "Heil der Kranken".

Jaap Broeker, de keel-neus-oorarts, wenste ons op de Nieuwjaarsreceptie grijnzend altijd veel heil en kranken toe. Het derde echelon in de geneeskunde waren dan de gespecialiseerde ziekenhuizen, zoals de Psychiatrische inrichtingen in Raalte en Deventer, of verder weg het Antonie van Leeuwenhoekhuis te Amsterdam of het Brandwondencentrum te Beverwijk, om maar een paar te noemen.

Verloskunde

Een kostbaar onderdeel van je werk was de verloskunde.

Kinderen werden geboren bij dag en bij nacht, op Zon- en feestdagen, met Kerstmis en met Pasen, op je verjaardag en met Nieuwjaar. Een enkele keer was je met twee of drie bevallingen tegelijk bezig. Er was toen nog een beetje de mentaliteit van: In het veen kijkt men niet op een turfje.

Een zwangerschap overkwam je en daar werd in het algemeen niet zo moeilijk over gedaan.

Natuurlijk was het ook wel eens niet de bedoeling, doch vrijwel altijd werd na enig slikken de nieuwe situatie geaccepteerd en boog men zich met toenemende vreugde over het nieuwe leven.

Er bestonden wel methoden tot geboorteregeling, maar die waren meestal niet afdoende.

Dat veranderde met de komst van de anticonceptiepil.

Ik herinner me de introductie door een artsbezoeker van een nieuw geneesmiddel ter regulering van menstruatiecycli. Als neveneffect, vertelde hij erbij, maakte het de vrouw tijdelijk onvruchtbaar.

In de kortst mogelijke tijd werd dat natuurlijk de hoofdwerking.

Mijn eerste pilrecepten dateren van 1965 en werden aanvankelijk gevraagd door niet-katholieke vrouwen. Dat kostte mij geen moeite.

Anders werd dat toen later ook geloofsgenoten er om gingen vragen en ik een beetje in gewetensnood kwam, omdat het gebruik ervan niet door de Kerk was toegestaan.

In een gesprek maakte Pastoor van Burgsteden van Reutum mij duidelijk, dat ik niet de morele beoordelaar hoefde te zijn. Iedereen heeft

zijn eigen verantwoording om de opdracht tot seksualiteit tot een goede oplossing te brengen.

Al eerder was bij de mensen de gedachte naar voren gekomen, dat ieder leven gewenst leven zou moeten zijn.

Aan dat ideaal ging de pil in hoge mate bijdragen.

De bevallingen werden mede begeleid door zuster Klaas of zuster Steinmeijer, ook wel Broen' genoemd, beiden vaak aangesproken als "juffrouw".

Overdag en 's nachts werden ze door ons aan huis even opgehaald om samen het klusje te klaren.

Later volgde de oprichting van officiële kraamcentra met leidsters en kraamverzorgsters.

Met die van Oldenzaal onder leiding van zuster Smithuis werkten we veel samen.

Enige tijd bestond er nog een spanningsveld tussen het kraamcentrum en de nog optredende dames, doch er werd met wijsheid nooit op een confrontatie aangestuurd en de situatie eindigde geruisloos toen zuster Steinmeijer en zuster Klaas geleidelijk hun werk beëindigden.

Zoals in de wintersport de après-ski een goed moment van de dag is, zo was dat voor ons destijds de nachtelijke koffietafel op de boerderijen na de bevalling.

Het smetteloze, gestreken, witte linnen kwam op tafel, het wittebrood, roggebrood, krentenbrood, beschuit, de net gesneden rauwe ham, de vers geurende koffie en voor ieder van ons drie hardgekookte eitjes met dat korrelige, kersverse eiwit. Nachtrust vind je dan niet zo belangrijk.

Doch deze romantiek werd verleden tijd en maakte plaats voor minder ingrijpende tractaties.

Na de eerste begeleiding van de baby nog thuis door de huisarts en wijkverpleegster werd het later tijd om naar het zuigelingenbureau te gaan.

Aanvankelijk heb ik nog wel gewichtscontrole, pokkenvaccinatie en injecties, tegen toen alleen nog kinkhoest en difterie, op sommige plaatsen aan huis gedaan, maar toen er geleidelijk aan steeds meer eigen vervoer ging komen, kwam daar een einde aan. De inentingën breidden zich uit, maar aan de pokkenvaccinatie met het befaamde pokkenbriefje kwam in de zestiger jaren een einde.

ORIGINEEL

MODEL No. 2b.

(Artt. 3 en 9 Inentingswet 1939).

De ondergetekende Th. J. Durville
geneeskundige, gevestigd te Ootmarsum
verklaart, dat hij Maria Elizabeth Christina Durville
geboren op 24 juni 1957
opgenomen in het bevolkingsregister der gemeente Ootmarsum
centrale bevolkingsregister
op 6 november 1957 heeft ingeënt tegen pokken, en naar hem
heden bleek, met goed gevolg.

Dagtekening:

Handtekening van de geneeskundige:

20 november 1957

Th. J. Durville

200.000 - 26898 - IV - '56 - 199

Z.O.Z.

Het bekende "Pokkenbriefje".

Bejaarden

Maar nu even over de oude mensen gesproken. Hoe was hun verzorging?

Vóórdat de bejaardenhuizen waren uitgevonden, woonden over het algemeen de drie generaties van ouders, kinderen en grootouders bij elkaar in, met name op het platteland.

Als het goed was, verliep het samen delen van dag, huis en ruimte harmonieus en profiteerden en genoten de drie generaties van elkaars inbreng, maar waar onbegrip en irritatie heersten werd elkaars leven bedorven, vaak voor tientallen jaren.

Misschien is uit deze negatieve aspecten van het samenwonen wel het idee van de bejaardenhuizen ontstaan om de oude mensen bij elkaar te laten wonen.

Toch werd dit vroeger al wel voorzien, wanneer bij de bouw van een boerderij al een gedeelte speciaal werd gebouwd en ingericht voor aparte bewoning door zich terugtrekkende ouders.

Bij mijn komst in Ootmarsum in 1956 was er dus nog geen bejaardentehuis.

De sexueel overdraagbare aandoeningen kwamen toch weinig voor. Wel bestond er een Consultatiebureau voor geslachtsziektenbestrijding te Hengelo, met een zeer actieve regionale verpleegster, waarmee je in de weinig voorkomende gevallen contact had.

De dicht-bij-huis-verpleegsters waren de wijkverpleegsters, in dienst van de kruisvereniging te Ootmarsum, het Wit-Gele Kruis. Onvolprezen vrouwen, aanvankelijk generaties lang religieuzen, van de Zusters Franciscanessen.

Duizendpoten waren het, die toegewijd en onvermoeibaar 's morgens al vroeg op hun fiets de wijk ingingen, wasbeurten gaven, de bedden opmaakten, injecties toedienenden.

Vaak werden ze vertrouweling van velen, omdat je in dat lijf-aan-lijf-werk dicht bij elkaar staat en elkaar gemakkelijk vindt. Een paar namen schieten me te binnen, zoals zuster Nicoline, die eerst zelf ook nog assisteerde bij bevallingen, totdat later wijk- en kraamzorg gescheiden gingen worden, verder zuster Patiëntia en zuster Bernulpha.

Door het afnemen van het aantal religieuzen namen later leke-verpleegsters, zoals zuster Haverkort, het werk over.

De carnavalsoptocht op de Almlosestraat. Achter: Huize Manna, nu woning H. Silderhuis. De jongen met bok is Henk Essink. Links vooraan Suze ter Horst.

Zoals al eerder gezegd is huisartsenwerk werk aan de basis.
Je woont en werkt tussen je mensen, je hebt de eerst opvang en selectie, je staat met je neus boven op de dingen, je bent betrokken bij de uitersten van het leven, geboorte en dood en alles wat daar aan menselijke contacten tussen ligt.
Anders dan een specialist beoefen je als huisarts de integrale geneeskunde, heel de mens.

En dan zijn er in dat contact krachten in het spel die verder gaan dan techniek of het voorschrijven van een recept.
Genezen kun je immers ook door aandacht en genegenheid en dat geldt voor iedereen.

Theo Durville

Broadoetdeling

Ruum twee eeuwn ledn, toen ha'j hier n schoer
Dat alman zich heugt, veural n Oageler boer.
De beume, de struukn, de row op t veald:
gung al noa de bliksem deur n doonders gewaald.
En de oogst in n Es, doar was niks mear an gelengn.
Want krachtn van bown hoalt gin meansche ja tengn.

Gin meansche, da's wiz. Mear wa Oons Leevn Hear.
Dat wuzn de boern toen nog ces te mear.
Zee beloavn, um veur altied bespoard te blievn
de armn in t vervolg ééns in t joar te gerievn.
Toen kwamn ze ieder joar, as de daag begonn te lengn
noa n Boakn in n Es, gin meansche hul ze tengn.

De breure dee dreugn ze op n nek an nen stok.
Vraag nich noa de rêèdn, hun vaar deu t ok.
Ok de armn kwamn te hoap met ne fiets of ne koar
want twintig-poonds breure bint umsgeliëks zwoar.
Zee kwamn in koppel oet stroatn en stengn
D'r was wat te haaln, dus gin meansche hul ze tengn.

Mer op nen dag stun de boern alleen onder de eekn
Gin leu mear veur t broad, hoo wied ze ok keekn
Schaamn ze zich noe um veur niks wat te haaln?
Of konn ze t in éénmoal noe zölf wa betaaln?
Vanaf den dag begonn de boern wat geald vot te lengn
Want at ze wat beloafd hebt, hoalt gin meansche ze tengn.

n Kruus in nen bos umaarmt n Es wied en zied
t Herinnert de boern an ne vroggere tied.
Zee wet wa: Oons Hear Den bewaakt oonzn Es
Zoas dat a joaren en joaren is west.
Hee zorgt veur de zonnen en ok veur n rengn
Mear n schoer zoas vrogger dat hoalt Hee noe tengn.

Ben Morshuis

Boerderij Geerdink op 't Hams

Boerderij aan de Vasserweg anno 1993

Toen op 23 november 1992 de heer J. Veldscholten (Putkes Jan) op 73-jarige leeftijd overleed, verdween de laatste bewoner van erve 't Hams. Hiermee kwam tevens een einde aan het voortbestaan van de boerderij, want de eigenaresse de Stichting Overijsselse Landbouw Maatschappij heeft de boerderij verkocht aan mevr. B. van der Maas-Geerdink en zij heeft besloten de boerderij met schuur af te breken en er een nieuwe woning neer te zetten.

Henk Rozendaal

Iemand die veel over deze boerderij kan vertellen is de heer Henk Rozendaal (76). Zijn moeder was Hendrika Geerdink en afkomstig uit deze boerderij. Ze kreeg verkering met Bernardus Rozendaal, die hier kommies was aan de grens tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hij kwam uit een rijk tuindersbedrijf in Huissen en na het huwelijk begonnen zij

Henk Rozendaal

Oma Geerdink:
Euphemia Geerdink-Luttikhuis
1863-1942

aan de Ootmarsumse Dijk ook met een tuinderij. De grond was gekocht van Hesselman uit Rossum, en omvatte circa 7 ha. Hier werd Henk als eerste geboren en 2 jaar daarna kwam Johan die later in Vasse woonde en TET-chauffeur was en Gerrit, de jongste, die later eigenaar van het hotel Zomerlust werd.

In 1918 brandde het boerenhuis aan de Ootmarsumse Dijk af en Henk en zijn twee broers gingen naar de boerderij van opa en oma Geerdink aan de Vasserweg.

Het tuindersbedrijf van B. Rozendaal ging failliet en ook het huwelijk liep stuk.

Opa Geerdink kocht voor zijn dochter Hendrika van boer Stevelink een stuk grond aan de Oldenzaalsestraat en hierop werd een klein café gebouwd door aannemer Ankoné uit Oldenzaal. De moeder van Henk verdiende weinig met het café (aanvankelijk mocht alleen bier en limonade worden verkocht) en daarom begon ze ook met een turfhandel. Een paar honderd meter van het café loopt het kanaal Almelo - Nordhorn. De turf werd per schip aangevoerd en aan de kant langs de Oldenzaalsestraat opgestapeld. Henk moest als 10-jarige schoolknaap helpen met het rondbrengen van de turf. Boerderij Geerdink 't Hams

bezat behalve twee trekpaarden ook nog een pony. In de middagpauze bracht hij de pony met wagen naar het kanaal en na de schooltijd bracht hij samen met zijn schoolvriend Lambert Smits, woonachtig aan de Vasserweg (nu Aveskamp), de turf rond. Henk weet zich nog precies te herinneren hoeveel 1000 stuks turf kostten, namelijk fl. 2,-, want hij moest ook zorgen dat de mensen hem betaalden. Financieel was het echter geen vetpot, vandaar dat Henk en zijn broers bij hun opa en oma bleven en bovendien woonden ze nu dicht bij de school.

Vervoersbedrijf

Na de lagere school bleef Henk Rozendaal op de boerderij werken en volgde 's avonds de landbouwschool. De boerderij stelde echter niet zoveel voor. Het was maar een klein huisje, met daaraan verbonden een grote schuur.

De hoofdkomsten bestonden aanvankelijk uit de verbouw van wortelen en siepels (uien), die naar de markt te Almelo werden gebracht.

Dit gebeurde met paard en wagen en het was voor die tijd een goede handel. "Misschien was het beter geweest dat ze hiermee waren doorgegaan", veronderstelt Henk, maar opa Geerdink besloot de gok te nemen door er een stel paarden bij te kopen en een vervoersonderneming te beginnen. Met zijn eerste stel paarden kon hij vaak niet meer voldoen aan de vraag van mensen om allerlei dingen te vervoeren.

Mankracht om hiermee te werken had opa Geerdink voldoende. Opa en oma Geerdink hadden 3 dochters en 3 zonen. De oudste zoon Gait kocht in 1928 de smederij van Jan Tenniglo aan de Oldenzaalsestraat. Hij bezat ook twee paarden en vervoerde tot aan de Tweede Wereldoorlog van alles. Daarna begon hij samen met zijn vrouw een pension, het bekende Tante Bets, en ze hadden ook nog een klein boerenbedrijf. De tweede zoon was Jan, die later de boerderij zou overnemen. De jongste was Bernhard die de grond achter het kanaal kreeg, waar eerder het tuindersbedrijf was geweest van de vader en moeder van Henk Rozendaal.

Met zijn drieën gingen ze dagelijks op pad, want ze bezaten later zelfs 6 grote paarden en ook nog steeds de pony, waarmee Henk Rozendaal als kleine jongen de turf rond bracht.

Wat vervoerden ze? "Alles wat maar geld opbracht", zei Henk Rozendaal en hij somt op: steenkolen, die met het treintje van Oldenzaal - Denekamp werden aangevoerd en die men zowel in Rossum als in Denekamp moest ophalen. Ook kunstmest werd per wagon aangevoerd en dat werd opgehaald voor de ABTB. Via het kanaal Almelo - Nordhorn werden basaltstenen aangevoerd en die moest men bij de Oldenzaalsestraat opladen. Deze stenen werden gebruikt voor de verharding

van de wegen. Bij steenfabriek Scholten werden vele wagens volgepakt met stenen en die werden overal in de omgeving rondgebracht.

Hout halen

Jan Geerdink ging vaak naar Den Dulder bij Weerselo om heidegrond te scheuren. Henk Rozendaal ging vaak mee met hout halen voor de boeren. Dit gebeurde te Lattrop of in de bossen van Gelderman, of uit het bos bij de watermolen De Mast aan de Vasserweg, waar hele dikke eiken stonden, die uit het dal moesten worden opgehaald.

De mooiste herinneringen heeft Henk aan de tijd toen hij als 17-jarige jongeman met Oom Jan naar Duitsland ging om hout te halen uit het Bentheimerwoud voor houtzagerij Oude Hengel. Beiden hadden een wagen met twee paarden er voor en om 06.00 uur vertrok men en 's middags om 12.00 uur was men in Bentheim. De paarden kregen dan een paar uur rust met voldoende haver en dan kon men met het laden beginnen. Dit duurde de hele middag, want het was geen eenvoudig werk om de zware boomstammen op de wagens te trekken. De paarden wisten precies wat ze moesten doen, want als ze iets te hard trokken zou de wagen kantelen. Het spannendste deel was de terugtocht over de heuvel met de wagens volgeladen. Met ijzeren sloffen aan de raderen wist men te voorkomen dat de wagen te veel snelheid kreeg en onbestuurbaar zou worden. "Meer dan een jaar heeft dat geduurd en er is nooit een ongeluk gebeurd", zegt Henk Rozendaal trots, waarmee hij aangeeft hoe goed mens en dier elkaar verstonden.

Wanneer men met 10 kuub hout terugkeerde, had men Fl. 32,- verdiend. Dit lijkt nog wel heel wat, maar de kosten waren ook hoog. De paarden aten veel haver en de slijtage aan de wagens was groot. De paarden kregen twee dagen rust en dan ging men voor een tweede keer in die week naar Duitsland. Om een beetje bij te verdienen smokkelde men veel. Het bekendste was de zware pruimtabak voor de hout-hakkers. (de zogenaamde BZK-tabak). Als er eens problemen waren dan werden die meestal opgelost met een liter foezel (jenever), want daar waren de Duitsers gek op!

Hoe zwaar het houttransport vroeger kon zijn maakt de foto op de badzijde hier-naast duidelijk. Op de achtergrond staan drie houten wagens, die al kapot waren gegaan. Een speciaal uit Hengelo gehaalde ketelwagen, die zware machines vervoerde, kon ook het gewicht van de zware boom niet aan en bezweek. Toen werd besloten om de dikke eikeboom maar in twee stukken te zagen en op twee wagens te vervoeren. Dat is op de foto te zien.

Een bijzonder zwaar transport. V.l.n.r. G. Geerdink (Gait van 't Hams), Tinus (vrachtvervoerder), Op de Weegh (eigenaar Zagerij De Volharding in Oldenzaal), "Grootn-Heil" (houtinkoper van Op de Weegh), B. Geerdink.

Brand

De vrijdag voor Pinksteren - 6 juni 1933 - was een rampdag voor erve Geerdink op 't Hams. Henk Rozendaal was toen op het land aan het werk toen hij ineens de vlammen uit het dak van de schuur zag slaan. Hij rende er naar toe maar kon niets meer doen. De pony en de vier kalveren waren er al uitgehaald. De vier andere paarden waren onderweg.

De brandweer van Ootmarsum was snel ter plekke, maar kon niets meer doen, aangezien er geen water was. Bovendien duurde de brand niet lang, want na een half uur was er van de schuur en het huis niets meer over.

Mevr. Rozendaal-Rouwers kan zich de brand nog wel herinneren. "Als er vroeger brand was, luidden de klokken van de protestanten. Toevalig werd er die dag iemand begraven en daarom luidden de kerkklokken al", zegt ze. Toen het tot haar doordrong dat het om een echte brand ging, was het al te laat. Ze kan zich nog herinneren dat een bed en een naaimachine uit het huis konden worden gehaald. De rest ging verloren.

Engels' Tuin

Het directe probleem om onderdak te krijgen voor de mensen en de dieren, kon snel worden opgelost. In Engels' Tuin stond een grote schuur met stallen van de familie Kip. Deze werd niet echt gebruikt, zodat men hier voor een half jaar onderdak kon krijgen. In januari 1934 was de nieuwe boerderij klaar en kon men verhuizen. De boerderij met schuur, getekend door architect Mulder uit Oldenzaal, kostten Fl. 8.380,-. Architect Mulder stond toen al bekend als een uitstekend tekenaar van boerderijen met een aparte stijl. "Als ik van hier naar Oldenzaal rijd", zegt Henk Rozendaal, "dan zie ik diverse boerderijen die hij heeft getekend, want dat zie je aan de erker en aan de voorkap".

Ligging

De oude boerderij en schuur lagen in een gat en toen de nieuwe boerderij gebouwd werd, bracht men eerst 4500 kuub geel zand op. Dit haalde men van een nabij gelegen weiland en akker langs de Vasserweg. Dit is nu nog te zien.

De nieuwe boerderij en grote schuur liggen nu op een plateau. Vanaf hier kan men de stad Ootmarsum prachtig zien liggen en bij helder weer kan men in Duitsland de stad Nordhorn en de kerncentrale

van Lingen zien. In het westen kijkt men uit over de golvende essen van de Kersenberg.

Het schilderwerk werd uitgevoerd door schilder Weustink uit de Moltenstraat voor Fl. 235,-. De stenen kwamen van steenfabriek Scholten en kostten Fl. 15,- de duizend. Gelukkig was het oude gebouw goed verzekerd, want met het geld kon men een fraaie boerderij bouwen met een grote schuur en dat in de crisisjaren.

Bergafwaarts

Na de nieuwbouw ging het echter snel bergafwaarts met het bedrijf. Gedeeltelijk lag dat aan de slechte economische toestand en gedeeltelijk aan pech, omdat vrij snel achter elkaar een paar paarden stierven. Twee paarden bleven uiteindelijk over. De boerderij ging over tot gemengd bedrijf. Heel lang zag het er naar uit dat Henk Rozendaal de boerderij zou overnemen, maar Jan Geerdink besloot op latere leeftijd toch nog te trouwen. Voor Henk Rozendaal was er nauwelijks nog werk en daarom besloot hij te vertrekken. Hij kon een mooie baan krijgen op het PTT-vakantieoord op de Kuiperberg en daar zou hij nog 37 jaar als tuinman met plezier werken.

Jan Geerdink trouwde met Mien ter Heijne en uit hun huwelijk werd één zoon geboren. Deze wilde het boerenbedrijf niet overnemen en daarom werd in 1967 de boerderij verkocht aan de O.L.M. Deze verhuurde het bedrijf aan de heer J. Veldscholten, die er tot 1985 nog het boerenbedrijf uitoefende. Hij was ongetrouwd en bleef er na zijn pensionering wonen tot hij vorig jaar overleed.

Mevr. B. van der Maas-Geerdink besloot toen om de plaats waar haar vader werd geboren weer terug te kopen, zodat er toch weer een nazaat van de familie Geerdink komt te wonen op erve Geerdink op 't Hams.

Harrie Oude Elberink

Een greep uit het verleden van het Kerkplein te Ootmarsum

Vooraf

Rondom de R.K.Kerk van de H.H.Simon en Judas werd in het voorjaar 1991 de riolering vernieuwd waardoor een groot deel van het Kerkplein open kwam te liggen.

Een kans dus om speurwerk te verrichten naar de geschiedenis van het plein rond de kerk en wellicht meer te weten te komen over de fundering van de oude toren.

Het plein als kerkhof

Het plein rond de kerk was vroeger evenals elders, grotendeels kerkhof.

Eerdere werkzaamheden en opgravingen hadden al een veelheid van beenderen en skeletdelen naar boven gebracht.

Belangrijke vondsten in de jaren 1964 en 1969 waren echter vooral de blootgelegde graven met deksels van zandsteen en de boomkistgraven aan de zuidoost zijde van de kerk.

Ook werden daar restanten aangetroffen van een bouwwerkje, waarschijnlijk van een vóór het jaar 1196 gebouwd kerkje.

Begravenissen hadden vroeger zowel binnen als buiten de kerk plaats.

Buiten de kerk werden vroeger vooral armlastigen en degenen die geen burgerrecht hadden begraven.

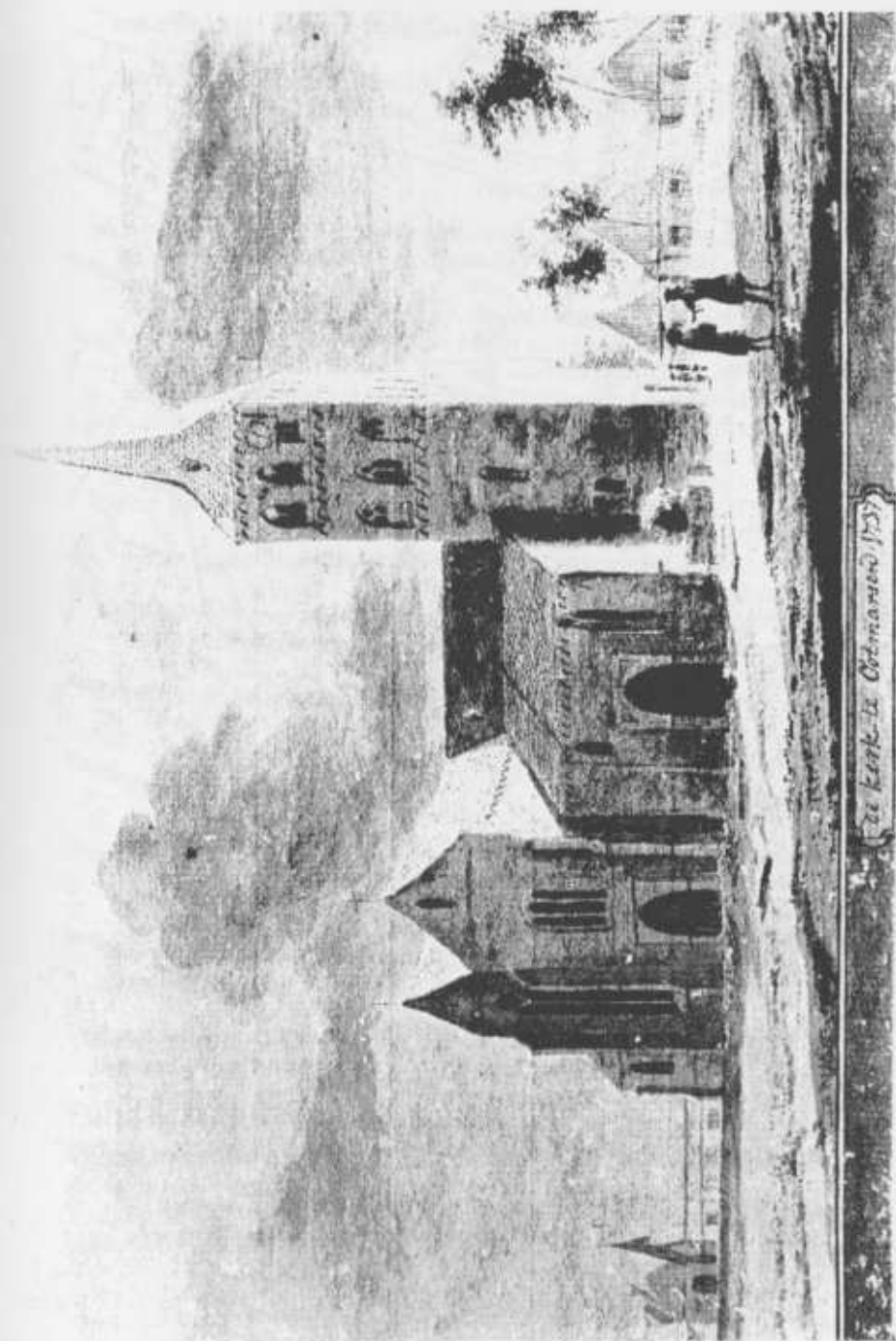
Binnen de kerk geestelijken en andere inwoners van de stad.

De bewoners van het Huis Ootmarsum, de familie van Heiden Hompesch, hadden een eigen grafkelder in de kerk.

In de Franse tijd mocht er na 1804 niet meer in de kerken begraven worden, zodat alle bijzettingen nu buiten de kerk plaats vonden.

Dit duurde tot 1828.

Door het gemeentebestuur werd in dat jaar aan de bevolking van Ootmarsum bekend gemaakt, dat "met Nieuwjaar 1829" niet meer op het oude kerkhof bij de kerk begraven mocht worden.

De kerk in al zijn glorie, compleet met stadstoren.

Gedenktekenen op het oude kerkhof mochten door de eigenaren worden weggehaald.

Hiermede was een einde gekomen aan het oude kerkhof rondom de kerk en werd de weg vrijgemaakt voor de aanleg van een plein.

Afbraak van de oude toren

De oudste tot nu toe bekende afbeelding waarop de oude toren van de kerk te zien is, is het schilderij van Jacob van Ruisdael, "Gezicht op Ootmarsum" (ca. 1660).

Een gewassen tekening van 1733 van Andries Schoemaker naar een origineel van Meyling geeft een beeld van de gehele kerk met de grote toren vanaf de zuidzijde (zie foto).

Op 13 december van het jaar 1838 werd door de Gemeenteraad van Ootmarsum, het nu in onze ogen rampzalige besluit genomen de toren van de kerk te laten afbreken.

De van Bentheimer zandsteen opgetrokken toren met een omtrek van 8 x 8 m zou bouwvallig geweest zijn en gevaar voor de omgeving hebben opgeleverd.

Naderhand bleek echter dat het met de bouwvalligheid nogal meegevallen zou zijn.

In 1839 begon de afbraak, waarbij het puin gebruikt werd voor de op-hoging van de Almlosestraat. Een resterend gedeelte van de funde-ring van de toren werd enkele jaren later in 1843 verwijderd.

Het tegenwoordige houten torentje nam daarna de plaats in van de toren.

De vondsten in 1991

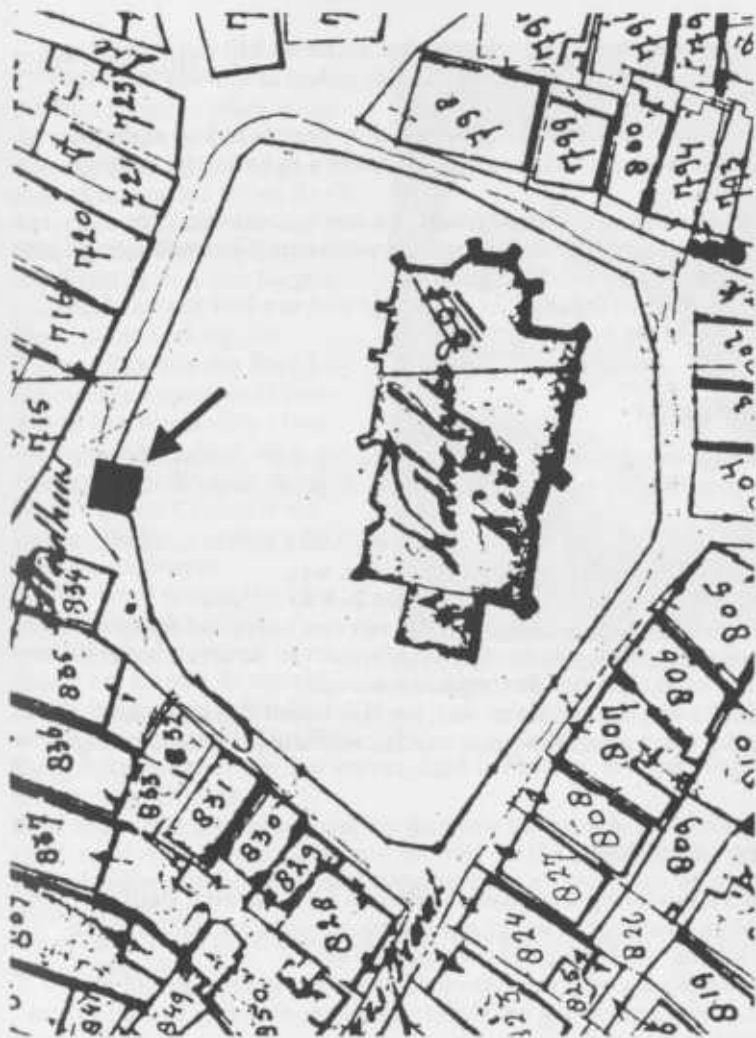
Bij het opgraven van de oude riolering en het vervangen van de oude grond werden aan de Westzijde van het kerkplein op circa 2 m diepte grote hoeveelheden beenderen en skeletdelen opgegraven en elders herbegraven!

Volgens mededeling van oudere inwoners van Ootmarsum waren dit vooral beenderen en schedels afkomstig uit de grond van de Noordzijde van het plein.

Zij waren tussen 1930 en 1940 bij allerlei grondwerkzaamheden, onder andere het rooien van bomen, naar boven gebracht en daarna aan de Westzijde opnieuw begraven.

Enige skeletdelen (18) werden onderzocht door Dr. A. Fuldauer te Borne. Vermeldenswaardige feiten leverde dit onderzoek echter niet op.

Tussen de skeletdelen werden tevens enige aardewerk scherven gevonden, vermoedelijk te dateren omstreeks de 14e en 15e eeuw.

Plattegrond Kerkplein anno 1829. Perceel 833 is zwart ingekleurd (pijltje).

Fundering toren

Verder kwam nu ook aan de Westzijde van de kerk de fundering van de oude toren uit circa 1196-1200 bloot te liggen.

Vanaf de huidige kerkmuur gemeten had deze fundering een omvang buitenwerks van 8 x circa 10 m.

De toren zou precies de breedte van het middenschip van de kerk gehad hebben. De torenmuur lijkt een dikte gehad te hebben van ongeveer 1.50 m tot 2.00 m.

In de restanten van de fundering werden op ongeveer 1.30 m diepte, brokken Bentheimerzandsteen en zwerfstenen in kalk opgemetseld aangetroffen.

De westelijke ingang onder de toren had een breedte van 2 m.

In de hieronder verstoorde ondergrond werd een dijbeen en een grijze scherf uit ongeveer 1400-1500 gevonden.

Vanaf de westelijke ingang lijkt een wegje met een bed van zand en grint westwaarts te hebben gelopen.

Knekelkelder

Opmerkelijk was de vondst van een fundering door B.P.M.Kleissen aan de Noordwestzijde van de kerk naast de plaats waar de oude toren gestaan heeft.

Buitenzijde gemeten bleek deze fundering 3,90 x 1,70 m te zijn terwijl de diepte van de fundering ongeveer 0,60 m was.

De gebruikte baksteen had een maat van 24 x 12 x 5 cm.

De functie van dit bouwwerkje zou die van een knekelkelder geweest kunnen zijn; mogelijk gebouwd na de afbraak van de toren waarbij beenderen en skeletdelen herbegraven werden.

Het gedeelte wat overgebleven was, lag vlak onder de oppervlakte en was afgedekt met zand. Binnenin werden veel stukjes leisteen aangetroffen.

Andere vondsten

Een andere fundering werd aangetroffen in een gegraven sleuf van 2 m aan de Noordwestzijde van het huidige plein ongeveer schuin tegenover de ingang van het tegenwoordige stadhuis.

Deze fundering lag ongeveer op - 0.80 m diepte op vaste grond en bestond voor zover aanwezig uit kloostermoppen, afmeting 27 x 13 x 6 cm en was met kalkmortel gemetseld.

Het zou de fundering geweest kunnen zijn van het onder nummer 833 aangegeven huis met erf op de kadasterkaart van 1829-32.

Aan de rand van de Zuidzijde van het huidige kerkplein werd op een straatdiepte van - 50 cm een 50 cm brede fundering gevonden bestaande uit 2 rijen kloostermoppen. Het is nog niet duidelijk hiervoor een verklaring te geven.

Een beeldje

Als laatste vermelding dient de vondst van een beeldje door B. P. M. Kleissen genoemd te worden bij de Zuidwestzijde van de kerkmuur. Het was een figuurtje van witte pijpenaarde met een hoogte van 6 cm.

Door medewerking van T.Hesselink-van der Riet kon het beeldje onderzocht worden in het Westfaalse Museum voor Archeologie te Münster. Uit dit onderzoek bleek het een Christuskind voor te stellen waarvan het hoofdje ontbreekt.

In elke hand draagt het kind een rijksappel met als symbolische betekenis "dragende het lot van de wereld". Het beeldje moet gedateerd worden omstreeks 1400-1525.

Dergelijke beeldjes werden vervaardigd in Keulen, Worms, Siegburg, Kampen en Utrecht.

Rest mij nog te vermelden dat het grootste deel van het onderzoek verricht werd door T.Hesselink-van der Riet en B.P.M.Kleissen.

Door beiden werden de opmetingen verricht en werd een en ander op foto's vastgelegd.

Op grond van de door hen verstrekte informatie kon dit verslag samengesteld worden.

Beeldje van Christuskind. Het dateert uit de tijd tussen 1400 - 1525.

Bronnen

- De R.K.Kerk te Ootmarsum, Tilanus-Oudemans E.C.P. Almelo, 1965.
- Gemeente-archief Ootmarsum.
- 't Inschrien, Uitgave Oudheidkamer Twente, Jaargang 1992, nr.3.

Redactie Henk Eweg.

".....gedurende de schooluren dienen orde
en gepaste stilte te heerschen....."

Onderwijs in Ootmarsum

"Door het hoofd der School en door de onderwijzers wordt gezorgd, dat gedurende de schooluren orde en gepaste stilte heerschen en dat er niet meer dan twee leerlingen en vooral geen van beiderlei kunne zich gelijktijdig naar hetzelfde privaat of urinoir begeben....."

Zo luidt artikel 7 van de "Instructie voor het onderwijzend personeel aan de Openbare Lagere School in de gemeente Ootmarsum." Het zal echter wel duidelijk zijn dat die instructie niet voor de onderwijzers en onderwijzeressen van tegenwoordig geldt. Het betreft hier een reglement uit 1880. De gemeenteraad stelde de regels vast tijdens de vergadering van 18 december van dat jaar.

Van 1932 tot 1976 stond aan de Oostwal de N.H. school. Daarvoor stond hier de Openbare Lagere school van 1876 tot 1932.

Het was nog in de tijd dat er geen sprake was van gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs en dat er in Ootmarsum nog geen aparte school voor protestanten en katholieken was, doch alleen een openbare lager school. Dat hield in dat de overheid, in dit geval de gemeente de zeggensmacht had over dit onderwijs. Via het Schoolfonds dat in het begin van de 19e eeuw werd ingesteld, droeg de gemeente financieel bij aan het onderwijs: salaris, bouw en onderhoud van de school, leerbehoeften en brandstof. Een onderwijzer of onderwijzeres werd door het gemeentebestuur benoemd. De gemeente stelde verder een schoolcommissie in die met het toezicht was belast. En dan waren er de "Verordening regelende het Openbaar Lager Onderwijs" en de "Instructie voor het onderwijzend personeel aan de Openbare Lagere School". Deze werden door de gemeente opgesteld.

Om een idee te krijgen van de inhoud van zo'n Verordening en Instructie van ruim honderd jaar geleden, volgt hier de letterlijke tekst. Het schoolgebouw waarvan in de verordening sprake is, stond aan de Oostwal op de plaats waar nu de parkeerplaats is, naast Drankenhandel Heisterkamp. De school was in 1876 gebouwd en werd in 1932 vervangen door de Nederlands Hervormde School, die in 1976 werd afgebroken.

Verordening, regelende het openbaar Lager Onderwijs in de gemeente Ootmarsum

Art. 1.

Het openbaar lager Onderwijs in deze gemeente zal gegeven worden in een school, toegankelijk voor alle kinderen in de gemeente wonende die den ouderdom van zes jaar bereikt hebben, alsmede voor kinderen uit de gemeente Denekamp, zoals dit bij de overeenkomst met die gemeente is geregeld.

Art. 2.

Op deze school wordt onderwijs gegeven in de vakken a - k genoemd bij art. 2 der Wet van 17 augustus 1878.

Art. 3.

Op den eersten Maandag van April worden leerlingen die voor het eerst de school bezoeken aangenomen mits voorzien van het bewijs bedoeld bij Art. 17 der Wet van 4 December 1872.

Art. 4.

Tot herhaling en uitbreiding van het op de dagschool geleerde wordt 4 keer in de week, telkens gedurende twee uur avondschool gehouden, alwaar het voornaamste van het in de dagschool geleerde zal herhaald

en tevens onderwijs gegeven worden in de onder 1, o, p en q bij art. 2 der Wet genoemde vakken. Om tot dit onderwijs te worden toegelaten, moeten de leerlingen den ouderdom van tien jaar bereikt hebben en tot hun twaalfde jaar de dagschool nog geregeld bezoeken, terwijl oudere leerlingen die zich aanmelden met vrucht de dagschool moeten hebben bezocht.

Art. 5.

Met het onderwijs op de herhalingschool worden belast den hoofdonderwijzer H.F. Ikink en den hulponderwijzer A.J. Verkuyl.

Art. 6.

Als belooning voor het houden dezer school zal de heer Ikink één honderd en de heer Verkuyl die, wyl hij in het bezit is eener akte voor het fransch, met het onderwijs in die taal wordt belast, één honderd en vijftig gulden per jaar genieten.

Art. 7.

De verordening treedt in werking open kan indien de omstandigheden het noodig maken te allen tijde worden herzien.

Instructie voor het onderwijzend personeel aan de Openbare lagere School in deze gemeente

Art. 1.

De onderwijzer aan het hoofd der school is belast met en alzoo verantwoordelijk voor de regeling van het onderwijs, overeenkomstig de bepalingen der Wet van 17 augustus 1878 en gehouden tot de naleving der Verordening voor de Openbare lagere School in deze gemeente vastgesteld. De onderwijzers of onderwijzeressen, hem tot hulp toegevoegd, zijn hem onderdanig en volgen zijn bevelen op.

Art. 2.

Gedurende de vastgestelde schooluren houden zij zich stipt aan het besluit, waarbij de leervakken zijn bepaald.

Art. 3.

Geene leerlingen worden door de hoofden der scholen toegelaten, die niet voldoen aan het dienaangaande bepaalde bij wetten en verordeningen.

Art. 4.

De onderwijzers bevinden zich minstens een kwartier vóór de aanvang van iederen schooltijd in het schoollokaal om alles in gereedheid te brengen en de leerlingen te ontvangen; deze worden bij koud, rege-nachtig weer een kwartier vóór het vastgestelde schooluur in het schoollokaal toegelaten; een kwartier na het begin der lessen worden

geene leerlingen meer toegelaten. Buiten de leerlingen en de personen met het onderwijs en het toezicht belast, laten zij, zonder vergunning van de plaatselijke Schoolcommissie, niemand in het schoollokaal toe.

Art. 5.

De onderwijzers zien toe dat de leerlingen zindelijk en behoorlijk gekleed ter school komen; bij gebreke hiervan worden deze door het hoofd der school afgewezen. Zij dragen tevens zoveel mogelijk zorg voor de gezondheid der leerlingen en onthouden zich stipt van lichamelijke straffen.

Art. 6.

Het hoofd der school tracht zoveel mogelijk het schoolgaan te bevorderen en neemt zoo nodig in overleg met de plaatselijke Schoolcommissie, gepaste maatregelen om de leerlingen te gewennen geregeld en op tijd ter school te komen.

Art. 7.

Door het hoofd der school en door de onderwijzers wordt gezorgd, dat gedurende de schooluren orde en gepaste stilte heerschen en dat er niet meer dan twee leerlingen en vooral geene van beiderlei kunne zich gelijktijdig naar hetzelfde privaat of urinoir begeven; zij waken bovendien zooveel in hun vermogen is, dat de leerlingen bij het eindigen van den schooltijd zich ordelijk en betamelijk langs den weg gedragen.

Art. 8.

Het onderwijzend personeel zorgt dat de leerlingen zich uitsluitend bezig houden met hunne studie.

Art. 9.

Het houdt nauwkeurig aantekening van gehoorzaamheid, vlijt en gedrag der leerlingen, alsmede omtrent de meer of minder getrouwe bijwoning van het onderwijs.

Het hoofd der school zendt daarvan, bij het einde van ieder jaar, verslag aan de plaatselijke Schoolcommissie.

Art. 10.

Het hoofd der school zorgt dat het schoollokaal zindelijk gehouden, behoorlijk gelucht en minstens eenmaal per week van alle onreinheden ontdaan worde, dat daarin niets worde geborgen, dan hetgeen voor het schoolgebruik noodig is; dat de schoolmeubelen behoorlijk worden onderhouden en, ontbreekt daaraan iets, dan geeft hij daarvan dadelijk kennis aan de plaatselijke Schoolcommissie.

Hem wordt voor rekening van de gemeente verwarming en verlichting van het schoollokaal opgedragen. Hij geniet hiervoor per jaar eene tegemoetkoming waarvan het bedrag nader zal worden bepaald.

Art. 11.

Voor den 1sten September van ieder jaar zendt hij aan burgemeester en wethouders eene begroting in van hetgeen aan schoolbehoefte in het volgende jaar zal noodig zijn. Voor hetgeen hem, naar aanleiding daarvan, zal worden verstrekt, draagt hij de meeste zorg, maakt er een inventaris van en verantwoordt het gebruik. Alleen zulke boeken worden gebruikt, als zijn omschreven bij de regeling, bepaald bij art. 21 der Wet.

Art. 12.

Het hoofd der school zorgt dat duidelijk geschreven en behoorlijk opgeplakt, in den vorm ener tabel tegen een der muren in het schoollokaal worde opgehangen:

- 1^e de verdeeling der leerlingen in klassen en afdeelingen;
- 2^e de regeling van werkzaamheden van elken schooltijd en dat verder aanwezig zij;
- 3^e het door hem vastgestelde leerplan, en
- 4^e de inventaris der schoolmeubelen en leermiddelen met welke bewaring hij belast is.

Art. 13.

Wanneer de onderwijzers in buitengewone gevallen verlof tot afwezigheid verlangen, vragen zij daartoe, met opgave van redenen toestemming aan burgemeester en wethouders.

Van zijne afwezigheid geeft hij dadelijk kennis aan den Arrondissements- en Districtschoolopziener.

Art. 14.

Indien iemand van het onderwijzend personeel verhinderd wordt de school waar te nemen, geeft het hoofd der school daarvan dadelijk kennis aan de plaatselijke Schoolcommissie.

Art. 15.

Jaarlijksch vóór den eerste Februari zendt het hoofd der school aan de plaatselijke Schoolcommissie een beredeneerd verslag van de gang en de toestand van het onderwijs zijner school en van alles, wat in verband daarmee voor het schooltoezicht belangrijk kan worden geacht.

Art. 16.

Deze instructie kan te allen tijde worden veranderd en herzien, wanneer de omstandigheden dit noodzakelijk mochten maken.

Ben Morshuis

Wie kent ze nog

Ook in dit jaarboekje de rubriek "Wie kent ze nog", waarin we liedjes, versjes, gedichtjes, speelliedjes en dergelijke uit vroegere tijden publiceren.

We herhalen daarbij nog maar eens dat het niet alleen de bedoeling is, dat wij als redactie die liedjes opzoeken, maar dat we ook een beroep op u allen doen om uw geheugen eens te raadplegen of eens in oude schriften of dozen te kijken. Het zou al gek zijn als er dan niets boven water zou komen.

Komt u dan iets dergelijks tegen, wilt u dan contact opnemen met de redactie van het Jaarboekje, Harry Oude Elberink of Ben Morshuis.

Onze bijdrage deze keer een liedje, waarin op gruwelijke wijze de verboden liefde tussen de dochter van een rijke koopman en een stal-knecht wordt beschreven.

Amalia

In Engeland woonde een koopman rijk en machtig
Hij had een dochter, genaamd Amalia.
Zij beminde de stalknecht trouw en onophoudelijk
Totdat de ouders die liefde werden gewaar.

Zij hebben toen haar dadelijk vastgegrepen
En bonden haar al in een kelder vast.
Ze hebben haar toen vreselijk geslagen
Totdat haar bloed stroomde van haar lichaam.

Zij heeft toen gauw een lange brief geschreven
Door twee kinderen naar haar minnaar heengebracht
Daar in die brief stond alles in te lezen
Oh minnaar, ik moet van de wereld af

Hij is toen gauw naar het kasteel gelopen
Vroeg aan de meid of de juffrouw ook thuis was
Ik ben de dokter, ik moet hier binnen wezen
Ik ben de dokter, ik moet hier binnen zijn.

Hij is toen gauw naar het ledikant gelopen
Maar zij was dood en gaf geen teken meer
O valse ouders, wil toch steeds herdenken
Gij stort twee lijken in het graf ter neer.

'n Pröätke met Herman Keupink

Het zal niet zo lang meer duren of we zien hem weer op zijn geliefde plekje zitten: het bankje vóór het bejaardenoord Huize Franciscus, op de hoek van de Schiltstraat en de Grotestraat. "Ik kan nich zoa good alvedan binn zitn; ik bin gearn oonder 't volk".

In de periode dat Herman Keupink als bewoner van Huize Franciscus staat ingeschreven, heeft hij in Ootmarsum een bepaalde bekendheid verworven. Achteroverleunend op "zijn" bankje kijkt hij rond. "Dit is't mooiste pleatske van Oatmösche", zegt hij, "ie zeet alles en iedereen". En als bewijs hoor je dan allerlei verhalen over wat hij

zool heeft gezien. H. Keupink stelt het daarbij op prijs als er eens iemand een poosje naast hem komt zitten om een praatje te maken. "Dan heur ie ok nog ees wat en blief ie op de heugte".

Het is geen opoffering om een poosje bij Herman Keupink op het bankje te zitten. Zijn vriendelijk lachend gezicht en vrolijk, bijna ondeugend stralende oogjes nodigen je als het ware uit voor een gesprek-je en stof om over te praten heeft hij wel.

Voorals je het onderwerp "vroeger" aanroert. Daarover kan hij uitgebreid praten en ben je wel verplicht om iets langer te blijven.

Herman Keupink op zijn favoriete plekje voor Huize Franciscus.

School en werk

Herman Keupink werd op 17 juli 1910 geboren. "Möj dat allemoal zoa precies wetn?" vraagt hij en voegt er ondeugend lachend aan toe: "Hoo laat ik bin geboarn, wer ik nich".

De familie Keupink woonde toen op het adres Almeloestraat 273. Het straatje kreeg later de naam Keupinkspad en hoewel Herman het ontkent, is wel te merken dat hij er een beetje trots op is, dat een straat zijn familienaam draagt. Herman was de jongste zoon; het gezin had vijf zoons: Johan, Gerard, Hendrik, Bernard en Herman en één dochter, Feem.

Zijn lagere schooltijd bracht hij door op de Openbare Lagere school die aan de Oostwal stond, nu de parkeerplaats naast Drankenhandel Heisterkap. Hij kan zich nog onderwijzers herinneren als Krom, Van den Hout, Wilms en Huls.

"Het was toen niks bijzonders, dat je als jongen al probeerde iets te verdienen. In een gezin van 8 personen was elke aanvulling op het loon van vader welkom", vertelt Herman Keupink.

Als 8-jarige was hij na schooltijd regelmatig bij Heisterkamp aan de Oostwal te vinden. Daar werd in die tijd vlak na de eerste wereldoorlog limonade gemaakt en in spuitflesjes gedaan. De jonge Herman Keupink verdiende met het spoelen van de flesjes een paar stuivers per week.

Nadat hij de school had doorlopen, ging Herman werk zoeken en vond dat al snel bij de Groente- en Fruitzaak Tibbe aan de Marktstraat in het pand waar nu de Notenspeciaalzaak

"Oatmöske" is gevestigd. Voor het bezorgen van groente en fruit met behulp van een eigenlijk iets te grote bakfiets kreeg Herman een weekloon van vier gulden.

Bij zo'n fiets hoorde in die tijd een zogenaamd "belastingplaatje", dat door de eigenaar voor f. 4,- moest worden gekocht. Op een van zijn ritten ontmoette Herman op de brug van het kanaal Almelo-Nordhorn Gerard ("Broer") Heupink. Ze maakten op de brug een praatje en zagen in de verte een trekschuit opdoemen. Ze konden nog niet onderscheiden of het schip werd voortgetrokken door een paard of een man en gingen daarover een weddenschap aan. De trekschuit kwam dichterbij en Herman Keupink zag tot zijn vreugde dat hij de weddenschap had gewonnen. In zijn enthousiasme zwaaide hij met zijn armen, waarbij het belastingplaatje, dat hij zonder erg uit zijn broekzak had gehaald, wegvloog en met een boog in het water viel.

"Vot pleatke", zei Herman en meteen daar achteraan: "vot veer guldn", want hij kon wel raden hoe zijn baas zou reageren.

Hij vertelde het gebeuren later eerlijk aan Tibbe, maar deze kon geen begrip opbrengen voor de jongensachtige onbezonnenheid: "Dizze wek möj mear veur niks warkn", was zijn reactie.

Zaterdag lichtte Herman zijn ouders in, waarop zijn vader zei: "Goat mear noa Tibbe, haal oewe arbeidskaart mear op en zeg 'm mear da'j nich wear komt". Ontslag nemen ging vroeger wel wat anders dan te-

genwoordig. Het aannemen van personeel trouwens ook, want nadat Herman zaterdags bij Tibbe was gestopt, kwam men van Heupink en Reinders zondags al vragen of hij niet bij hen wilde komen werken. Maandags zat Herman al op de bakfiets van H en R om tabak rond te brengen. "En doar vedeen' ik f 7,50 in de wek", stelde hij tevreden vast.

Textiel

Na een jaar of drie, ik was 17 of 18 jaar vond vader Keupink het welletjes en zei hij tegen zoon Herman: "Jong, het wodt tied da'j wat leart", waarna hij hem meenam naar de Twentsche Damast-, Linnen- en Kattoenfabriek. Dat was in het jaar 1928. Herman werd een vakkundig wever, en hij zou dit beroep tot aan zijn 60^e blijven uitoefenen.

Na enkele jaren bij de Twentse Damastfabriek te hebben gewerkt, ging hij naar Scholten in Enschede en vervolgens naar Gelderman in Oldenzaal. Evenals zovelen uit het grensgebied werkte Keupink in de oorlogsjaren bij een Duitse textielfabriek; Keupink ging naar Niehues en Düting in Nordhorn. Tot het daar tegen het eind van de oorlog onveilig werd.

Na de oorlog kwam Herman eerst weer bij de Twentse Damast terecht en tot aan 1970 werkte hij bij Gelderman in Oldenzaal.

"Ik heb 't wark aajt gearn doan, mear toen ik met zestig joar met pensioen kon, he'k gin nee zegd".

En terecht na zo'n arbeidzaam leven.

Muziek

In het drukke leven van H. Keupink was niet zo veel tijd voor hobby's, maar hij wist altijd wel een gaatje te vinden voor zijn grootste liefhebberij, de muziek.

"Muziek in welke vorm en op welk instrument dan ook heeft mij altijd geïnteresseerd", vertelt hij en laat daarbij met enige trots enkele foto's zien waarop hij als lid van de Harmonie Caccilia staat afgebeeld. Zijn verknochtheid aan die muziekvereniging bewijst zijn 40-jarig jubileum als lid, in 1973. Hij was 23 jaar toen hij zich aanmeldde en kreeg daar les van de toenmalige dirigent Latensteijn uit Oldenzaal. "Dat was zun klein kearlke, nen duuvel. A'j nich good opletn en ie deudn't nich good, dan kreeg ie 'n lineaaltje noa 'n kop", weet Herman nog.

Er werd onder andere gerepeteerd in de lagere school en in het Vincentius gebouw, de huidige Klep aan de Kloosterstraat. Behalve Latensteijn maakte Keupink ook Ter Borg, Borgent en Riesmeijer als dirigent mee.

Herman Keupink 40 jaar lid van de Harmonie Caecilia. In 1973 werd hij gehuldigd. Op de foto staat hij samen met v.l.n.r. Marinus Heesink, Bertus Krom en Bernard Schulten. Achter de tafel: Henk Veldboer en Joop Heesink.

Het gezegde "Ne goode vrouw möj met ne zaklöcht zeukn", gaat zeker voor Herman Keupink op. Op een avond, het was in 1933, fietste hij van Oldenzaal naar Ootmarsum en kwam een man tegen bij wie de fiet-senlantaarn niet werkte. Herman stapte af en leende hem zijn zaklan-taarn. Tijdens het gesprek liet Herman zich ontvallen dat hij bij de Twentse Damastfabriek werkte, waarop de man opmerkte: "Dat is ge-makkelijk, dan kan mijn dochter jou morgen de zaklantaarn zo weer meebrengen; zij werkt daar namelijk ook". Die dochter werd later Me-vrouw Keupink

Dansmeester

De muzikale capaciteiten van Herman Keupink reikten echter verder dan de Harmonie Caecilia, waar hij namelijk de trom, grote en kleine roerde. "In dee joarn woln de leu gearn daansn learn. Mear 't gung te wied um boetn Oatmössche noa de daansles te goan. Het was net noa n oorlog, möj rekkn".

Hij en zijn vrouw dansten graag en goed en konden dat ook bij ande-ren overbrengen. Van het een kwam het ander en op een gegeven ogenblik had zich een groepje gevormd dat bij Keupink op de deel les kreeg. Voor de drumpartij zorgde Maas Ekelhof, terwijl Gerard Eert-man ("Bleumink") op het accordeon speelde. Bij diens afwezigheid ver-

zorgde Herman Keupink zelf de muziek. "Ik kon goed op't moondorgel spöln". Zijn vrouw assisteerde bij de lessen. Het waren lessen van een niet-erkend dansleraar en Keupink wilde wel graag die officiële erkenning. Zijn vrouw zorgde ervoor dat Herman enkele lessen bij Kolmschot in Oldenzaal kon volgen als voorbereiding op een officieel examen. "Mear veur dat examen mos ik noa 'n Haag hen en zol mie dat f 425,- kostn. Dat geald ha'k nich, dus gung't nich deur".

De klandizie trok zich er niets van aan en in een bepaalde periode gaf Keupink aan vijf groepen les op evenzovele avonden in de week en op vijf lokaties. Zo had hij de groep Florijn (Kuiperberg), Lenferink (Brungman, Denekamperstraat), Lansink (Winkelhoes, Agelo), Roelink (Kleiboer, Kuiperberg) en Koster (Denekamperstraat). Van die laatste groep weet Herman zich nog de deelnemers te herinneren: G. Florijn, G. Koster, C. Janse, T. Krom en L. Krom; allen met echtgenote. Keupink kreeg dan f 7,50 per avond met koffie en beschuit. Hij leerde de deelnemers de Spaanse wals, Duitse polka, Veleta en Step. De lessen duurden van acht tot tien uur.

"Ik had er veel plezier in en heb zo'n vijf jaar lesgegeven".

Soms waren er wel eens grappige voorvallen met "leerlingen" die moeite hadden om in de maat te blijven.

"Doc mös acht gewn op 't muziek", zei Herman dan, waarop een leerlinge eens antwoordde: "Dee muziek kan mie niks scheln, a'k mear daans kan".

Ook trad Herman Keupink op als dansmeester. Voor de oorlog in de zomerdag was er op de zaterdagavond dansen in Engels' Tuin. Eigenaar A. Kip legde dan een houten vloer, waarop het publiek kon dansen. Kip had drank in de prachtige vakwerkschuur en Gerard Ekelhof fungeerde als ober. Het muziekbandje bestond uit Piet Kleinschmit (klarinet), G. Hesselink (accordeon) en Theo Wilbers (drum). H. Keupink zorgde er als dansmeester voor dat er niet te veel paartjes tegelijk op de dansvloer kwamen.

"Ja, Bennie doar bin ie nich mear met op de heugte", zegt Herman en legt uit hoe hij dat vroeger met behulp van een fluitje regelde: één keer fluiten was wisselen en twee keer fluiten betekende een andere dans.

Naarmate hij erover praat, wordt Herman Keupink steeds enthousiaster. Hij heeft het zelfs over een dansgroep in Huize Franciscus, waar hij dan wel als dansleraar zou willen optreden. Misschien.....? U zult het Keupink in elk geval wel eens kunnen vragen. Straks is hij immers weer volop "in beeld" op z'n bankje.

Ben Morshuis

Kroniek 1992

januari

- 7 Boerensmidse op Openluchtmuseum Los Hoes
- 13 Nieuwe begraafplaats ingewijd
- 18 Stuwwal Ootmarsum wordt beter beschermd
- 30 Herman Veelers stopt na 22 jaar bij commissie Siepelmarkten

13 januari 1992: De nieuwe begraafplaats wordt ingewijd door pastor H. Revenberg

februari

- 7 Sinus Meijberg, hoofd 'n Profiet, 25 jaar in onderwijs
- 26 Deel N.H. Gemeente tegen komst dominee
- 29 Melchior Winhof-mavo neemt geen nieuwe leerlingen meer aan

maart

- 23 Grootse reünie Poaskearls met foto-expositie
- 30 Landbouwmachines en trekker voor Litouwse boeren

30 maart 1992: drie Litouwse boeren ontvangen een trekker en landbouwmachines. Ze worden gefeliciteerd door Hans Bolscher.

april

- 25 Russisch kinderkoor Orpheus in Ootmarsum

mei

- 2 Expo "Bekijk het van beide kanten" in Molenhuisje
- 2 Anne Silderhuis, fotomodel in schoolagenda
- 19 J. Gerard (81 jr.) oud-bestuurslid Heemkunde, overleden
- 20 Ootmarsum centraal in projekt Jozefschool
- 30 Op de fiets langs bezittingen Commanderie

juni

- 1 Nico Leussink Europees kampioen kloatscheetn
- 5 Start serie Stadhuisconcerten
- 5 Ootmarsum krijgt 83 ha van gemeente Denekamp
- 16 Stichting Heemkunde beschrijft historie Molenhuisje; H. Eweg
- 17 Heemkunde gaat leden werven

juli

- 1 Projekt "Woordmakers in de winkel" van VVV in de prijzen
- 8 Plan voor uurwerk en klok in stadhuistoren
- 29 KOSC kan eindelijk met nieuwe sportcomplex beginnen

augustus

- 24 Eerste mini-folkloriade op Openluchtmuseum Los Hoes
- 28 Plannen voor Euregionaal Schoolmuseum Ootmarsum

september

- 7 Directeur Rabo-bank A.B. Groothuis jubileert
- 12 Boekje "Brand en Brandweer in Ootmarsum" door Ben Morshuis
- 17 Antoon Wientjes stopt en verkoopt pand aan Toon Schulten
- 21 Geslaagde gemeentedag met thema "Veiligheid"
- 28 Opening sporthal De Schalm

oktober

- 7 Zonnewijzer van J. Gerard naar Volkssterrenwacht in Lattrop
- 14 Jan Essink exposeert pentekeningen
- 21 Nieuwe kunstgalerie "Chez moi" komt aan Marktstraat

november

- 3 Echtpaar Barenbrug 50 jaar getrouwd
- 4 B. Kottink ontvangt gouden speld Hartstichting
- 11 ABTB/AMIL koopt pand Walstraat 3 (vroegere brandweerkazerne)
- 16 Beeld Johannes de Evangelist onthuld door Fioen Blaisse en J.Verbeeten

16 november 1992: samen met kunstenaar Fioen Blaisse onthult burgemeester J. Verbeeten het beeld Johannes de Evangelist op 't Pläske.

december

- 5 ABTB bestaat 75 jaar
- 16 Annemarie Eweg exposeert ikonen in Denekamp
- 21 Ben Morshuis exposeert ansichten in Molenhuisje: "Ootmarsum in kaart gebracht"
- 21 Midwinterhoornwandeling trekt 7000 deelnemers

